

Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Διοργανώσεως Συνεδρίου

**ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ
ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΠΑΤΕΡΑ***

Σεβαστοὶ Πατέρες καὶ ἀδελφοί, τὸ θέμα τὸ ὁποῖο θὰ ἀναπτύξω στὴν ἀγάπη σας εἶναι τό: «Ὅροι καὶ προϋποθέσεις ἀσκήσεως τοῦ ἔργου τοῦ Πνευματικοῦ Πατέρα». Σκέφθηκα ὅτι πιὸ πρόσφορη διαπραγμάτευσί του εἶναι τὸ νὰ ἀκολουθήσω τὴ χρονικὴ σειρὰ ἀπὸ τὴ στιγμή κατὰ τὴν ὁποία ὁ ἐξομολογούμενος θὰ διαβῇ τὸ κατώφλι τοῦ ἐξομολογητηρίου μέχρι τὴν τελικὴ του ἀντιμετώπισι ἐκ μέρους τοῦ Πνευματικοῦ, ἀφοῦ προηγουμένως ἀναφέρω τὴ *sine qua non* προϋπό-

Ἐκκλησίας ἐξ ἀπόψεως δογματικῆς σ. 140, σημ. 2) ΚΕα, 147)**.

Καὶ ὁ Ἅγ. Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης ὑπογραμμίζει ὡς πρὸς τὴ χορήγησι τῆς ἀδείας αὐτῆς: «Οἱ πρεσβύτεροι, τόσο οἱ ἄγαμοι, ὅσο καὶ οἱ ἔγγαμοι, μὲ ἐνταλτήριο καὶ προτροπὴ λαμβάνουν ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα τὴν ἐξουσία τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν. Διότι ἔχοντας αὐτοὶ μέσα στὴν ἱερωσύνη δυνάμει περιοχόμενο τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν τὶς ἁμαρτίες, μὲ τὴν προτροπὴ αὐτὴ καὶ τὸ ἐνταλτήριο προσλαμβάνουν καὶ τὴν ἐνέργειά του. Πολλοὶ δὲ ἀρχιερεῖς ὄχι μόνο μὲ ἐνταλτήριο καὶ σχέτη προτροπή, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ μὲ χειροθεσία καθιστοῦν τοὺς Πνευματικούς, τὸ ὁποῖο εἶναι καλύτερο καὶ ἀσφαλέστερο, καὶ δὲν προκαλεῖ κανένα ἄτοπο. Διότι ἡ χειροθεσία αὐτὴ εἶναι μετάδοσι εὐλογίας, κατὰ τὸν Ταράσιο καὶ τὴ ζ' Οἰκ. Σύνοδο... καὶ χάριτος πνευματικῆς κατὰ τὶς Πράξεις. Διότι μὲ τὰ χεῖρια τῶν Ἀποστόλων, λέει, διδόταν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο. Καὶ εἶναι εὐλόγο νὰ γίνεται αὐτὴ, τόσο σύμφωνα μ' ἐκείνους πού λένε ὅτι ἐμπεριέχεται δυνάμει στὴν ἱερωσύνη τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν, ὅσο καὶ μ' ἐκείνους πού λένε τὰ ἀντίθετα» (Πηδάλιον, σχόλιον στὸ λθ' Ἀποστ. Κανόνα).

Τοῦ Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΩΣΤΩΦ**

θεση τοῦ ὅλου ἔργου: τὸ ποιὸς Ἱερέας ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὸ τελῇ.

Ὁ τελὼν τὸ Μυστήριον

Ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Κῶ Ἐμμανουὴλ Καρπαθίου τονίζει: «Κάθε ἱερέας μὲ τὸ Μυστήριον τῆς ἱερωσύνης ἔλαβε ἤδη τὴ δύναμι τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν ἁμαρτίας, ἄρα ἔχει τὴ χάρι νὰ τελῇ τὸ Μυστήριον τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως, ἀλλὰ γιὰ τὴ μεγίστη σοβαρότητα τῆς χρήσεως τῆς δυνάμεως αὐτῆς, αὐτὴ ἐνεργοποιεῖται μόνο μετὰ ἀπὸ τὴ διάγνωσι καὶ ἄδεια τοῦ Ἐπισκόπου, “ὁ ὁποῖος ἔχοντας τὴ γενικὴ δικαιοδοσίαν τοῦ ποιμνίου του καὶ τὴν ὑπέρτατη εὐθύνη τῆς πνευματικῆς καθοδηγήσεως τῶν ψυχῶν, παρέχει τὴν ἄδεια τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν ἁμαρτίας στοὺς πρεσβυτέρους, ὅπως ὁ ἡγέμονας μιᾶς χώρας περέχει τὸ δικαίωμα στοὺς δικαστὲς νὰ καταδικάζουν ἢ νὰ ἀθωώσουν”» (Κ. Δυοβουνιώτου, Τὰ Μυστήρια τῆς

Ἀγάπη πρὸς ἀπομάκρυνσι τῆς ἐντροπῆς

Καὶ ἐρχόμαστε τώρα στὸ καθαυτὸ ἔργο. Ὁ ἐξομολογούμενος εἰσέρχεται στὸ ἐξομολογητήριον. Μετὰ ἀπὸ τὶς ἐρωτήσεις γνωριμίας ὁ Πνευματικὸς πρέπει νὰ τονίξῃ σ' αὐτὸν ὅτι ὁ Ἐσταυρωμένος ἔχει συνεχῶς τὴν ἀγκαλιά Του ἀνοικτὴ καὶ περιμένει ὅλους ἐμᾶς τοὺς ἀσώτους, πού ἄφρονα ἀπομακρυνθήκαμε ἀπὸ κοντά Του, νὰ ξαναγυρῶμε γιὰ νὰ μᾶς πλύνῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ νὰ μᾶς ἀποκαταστήσῃ δίνοντάς μας τὴ στολὴ τὴν πρώτη.

Ἐπειδὴ, βέβαια, ἓνα μεγάλο ἐμπόδιο στὸ νὰ ἐκδιπλώσῃ ὁ ἐξομολογούμενος τὸν ἐσωτερικὸ του κόσμον εἶναι ἡ ντροπὴ, κυρίως λόγῳ σαρκικῶν ἁμαρτιῶν, θὰ πρέπῃ ὁ Πνευματικὸς νὰ τὴν ἀπο-

*Εἰσήγησι στὸ Συνέδριον “Διὰ θέματα τοῦ ἱεροῦ Μυστηρίου τῆς Μετανοίας καὶ Ἐξομολογήσεως” (Προκόπιον Εὐβοίας, 1-2.6.2000)

** Οἱ συντμήσεις τῶν ἔργων, στὴ σελ. 888.

διώξη ἀπὸ τὴν καρδιά τοῦ ἐξομολογουμένου, ὑπογραμμίζοντάς του ὅτι ὅλοι εἴμαστε ἁμαρτωλοί, ὅτι ἔχει ἀκούσει χιλιάδες ἁμαρτίες καὶ τὶς φρικτότερες ποὺ θὰ μπορούσε νὰ φαντασθῇ κάποιος καί, τέλος, πὼς ὅ,τι ἀκούσῃ ὁ Πνευματικὸς τὸ παίρνει στὸν τάφο του. Αὐτὸ τὸ τελευταῖο εἶναι ἀπὸ τὰ βασικότερα στοιχεῖα τῆς ἐξομολογήσεως, βασιζέται στὴν Ἀγία Γραφή —«ἀκήκοας λόγον; συναποθανέτω σοι», λέει ὁ σοφὸς Σειράχ (19,10)— καὶ ἡ παράβασί του συνεπάγεται βαρύτατες κυρώσεις ἐναντίον τοῦ Πνευματικοῦ μὲ πρώτη, βεβαίως, τὴν ἀφαίρεσι τῆς πνευματικῆς πατρότητος.

Ἀπόκρισι ἁμαρτιῶν

Θὰ πρέπει, ὅμως, νὰ τοῦ τονίσῃ ὁ Ἐξομολόγος ὅτι ἡ σκόπιμη ἀπόκρισι ἔστω καὶ μᾶς ἁμαρτίας ἀποκλείει τελείως τὴ συγχώρησί τους. «Ἡ Ἐξομολόγησι μοιάζει μὲ θύρα, ἡ ὁποία ἀνοίγει καὶ κλείνει μὲ πολλὰς κλειδαριές. Ἐστω κι ἂν ἀνοίξῃς μὲ ὅλα τ' ἄλλα κλειδιά, δὲν ἀνοίξῃς ὅμως μ' ἓνα, ἢ θύρα παραμένει κλειστή. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἁμαρτήματά του νὰ ἐξομολογηθῇ ὁ ἁμαρτωλός, ἀποκρύνῃ ὅμως ἔστω καὶ ἓνα, ἐν γνώσει καὶ σκόπιμα, ἢ θύρα τῆς συγχωρήσεως παραμένει κλειστή» (ΚΕα, 486).

Ἀνεκδήλωτος κατὰ τὴν ἀκρόασι

Ὁ Ἐξομολόγος, ἐπίσης, δὲν θὰ πρέπει νὰ ἐκδηλώνεται καθόλου μὲ μορφασμούς, ἀπέχθεια κττ., κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐξαγορεύσεως τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ χριστιανοῦ. «Ὁ δικαστὴς στὸ δικαστήριον δὲν ἐκδηλώνεται. Ἀπὸ τὴν ἑναρξὶ τῆς δίκης μέχρι τὴν ἀπαγγελίαν τῆς ἀποφάσεως ἢ στάσι τοῦ δικαστῆ εἶναι ἀκεραία. Δὲν καθίσταται ἐμφανὴς σ' αὐτὸν καμμία ἔκφρασι τῆς γνώμης ποὺ σχηματίζεται μέσα του περὶ ἐνοχῆς ἢ ὄχι. Ἐμφανίζεται γλυκὺς καὶ σοβαρὸς ὁ δικαστὴς ποὺ ἀπονέμει δικαιοσύνη χωρὶς προκατάληψι, προδιάθεσι, προσωποληψία ἢ μεροληψία, συμπάθεια πρὸς τὸ α' ἢ τὸ β' μέρος τῶν διαδίκων. Θὰ μιλήσῃ, ὅταν θὰ ἀπαγγεῖλῃ τὴν ἀπόφασιν. Πολὺν περισσότερον ὁ Πνευματικὸς σὰν δικαστὴς», διότι ἡ ἐξάσκησι τοῦ ἔργου τοῦ Πνευματικοῦ ἔχει καὶ τὴν κριτικὴν χροιά, «δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐμφανίσῃ διαφορετικὴν στάσιν. Εἶναι ὁ πνευματικὸς Πατήρ, ὁ διδάσκαλος,

ὁ δικαστὴς ὅχι πρὸς ἐκδίκησιν τῶν ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ πρὸς ἐξάλειψιν καὶ ἐξαφανισμόν τους μαζί μὲ τὶς συνέπειες τῆς ἁμαρτίας. Κρίνει καὶ δικάζει ὅχι πρὸς ἐκδίκησιν, ἀλλὰ πρὸς σωτηρίαν» (Σ, 176).

Ὅλοι δεκτοὶ

Θὰ πρέπει ἀκόμη νὰ γνωρίζῃ ὁ Πνευματικὸς ὅτι δὲν ἔχει δικαίωμα ν' ἀποδιώχῃ κανέναν ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησι: «Ἐὰν κάποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, δὲν δέχεται τὸν ἐπιτρέφοντα ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, ἀλλὰ τὸν ἀποβάλλῃ, ἃς καθαιρεῖται, διότι λυπεῖ τὸ Χριστὸ ποὺ εἶπε: “Χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι”, ὅπως ἀναφέρει ὁ νβ' Ἀποστ. Κανόνας, πρὸς ὑπομνηματισμὸ τοῦ ὁποίου ὁ Ἅγ. Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης στὸ Πηδάλιό του προσθέτει καὶ τὰ χωρία: “Τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω” (Ἰω. 6, 37), “Οὐκ ἤλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν” (Μθ 9, 13) καὶ “Οὐκ ἔστι θέλημα ἔπροσθεν τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς ἵνα ἀπόλῃται εἰς τῶν μικρῶν τούτων”» (Μθ 18, 14).

Πῶς γίνεται δεκτὸς ὁ προσερχόμενος

Κρίνω, ὅμως, σκόπιμο νὰ τονίσω στὸ σημεῖο αὐτό, λόγῳ συχνῆς ἐμφανίσεώς του τὰ τελευταῖα χρόνια, τὸ γεγονὸς ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι ἔχουν ἤδη καταφύγει εἴτε στοὺς Παλαισημερολογίτες εἴτε σὲ προτεσταντικὲς αἱρέσεις εἴτε ἀκόμη καὶ σὲ ἀνατολικὰς θρησκείας. Μόλις ὁ Πνευματικὸς διαπιστώσῃ ὅτι ὁ προσελθὼν ἔχει κάτι ἀπὸ τὰ παραπάνω, πρέπει μὲ ἀγάπην νὰ τοῦ τονίσῃ ὅτι ἡ ἐξομολόγησι δὲν μπορεῖ νὰ συνεχισθῇ προτοῦ αὐτὸς ἐπανέλθῃ κανονικὰ πλεον στὴν Ὁρθόδοξην Ἐκκλησίαν. Στὴ συνέχεια θὰ θέσῃ τὸ θέμα στὸν Ἐπίσκοπό του καὶ θὰ πράξῃ ἀναλόγως, δεχόμενος ξανὰ τὸν ἐν λόγῳ συνάνθρωπό μας, εἴτε μὲ ἀπ' εὐθείας ἐξομολόγησι εἴτε μὲ ἐξομολόγησι, κατόπιν ὅμως χρίσματος ἢ λιβέλλου. Εὐνόητο τυγχάνει ὅτι ἂν ὁ προσελθὼν εἶχε ἐξομολογηθῇ σὲ σχισματικούς Παλαισημερολίτες ἢ σὲ ΡΚαθολικούς, θὰ ἀναφέρῃ ὅλες τὶς ἁμαρτίες του ἀπὸ τὴν ἀρχή, καθότι αὐτὲς παρέμειναν ἀσυγχώρητες.

Πολλὴ ἀγάπη καὶ συμπάθεια

Ἐπανερχόμαστε. Μετὰ τὶς παραπάνω διευκρι-

νίσεις ἀρχίζει ὁ ἐξομολογούμενος νὰ ἀναφέρει τὰ ἁμαρτήματά του. Πῶς πρέπει νὰ συμπεριφέρεται ὁ Πνευματικός;

Ὁ Ἁγ. Νικόδημος τονίζει ὅτι τὸν Πνευματικὸς πρέπει νὰ τὸν χαρακτηρίζη ἡ ἀγάπη: «Τόση πολλή πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀγάπη σου, Πνευματικέ, γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἁμαρτωλῶν, ὥστε νὰ ἔχη ἐκεῖνα τὰ τέσερα ποὺ ἀναφέρει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος δηλαδή, πλάτος, μήκος, ὕψος καὶ βάθος. Νὰ ἔχη πλάτος, γιὰ νὰ δέχεται ἐξίσου ὅλους τοὺς ἁμαρτωλοὺς, τόσο τοὺς πλουσίους, ὅσο καὶ τοὺς χωρικοὺς. Νὰ ἔχη μήκος γιὰ νὰ μὴ κουράζεσαι στὸ νὰ ἀκροάζεσαι τὶς ἁμαρτίες τους, ὅσο καὶ ἂν εἶναι πολλὲς καὶ μεγάλες. Νὰ ἔχη ὕψος, γιὰ νὰ ὑψώνης τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ τὰ ἐπίγεια στὰ οὐράνια. Νὰ ἔχη καὶ βάθος, γιὰ νὰ συγκαταβαίνει, καὶ νὰ συνταπεινώνει σε κάθε ἀσθένεια καὶ ἀδυναμία, καὶ νὰ μὴ δείχνῃ πῶς ἀηδιάζεις, σὲ καμμία πληγὴ τους. Γι' αὐτὸ βρίσκουμε στὰ Πατερικὰ ἓνα ἀποφθεγμα, ποὺ εἶπε κάποιος ἐνάρετος Πνευματικός: “Ἐὰν ἐγὼ (ἔλεγε) εἶχα, καθ’ ὑπόθεσιν, τὸ ἓνα μου πόδι στὴν πόρτα τοῦ Παραδείσου, καὶ ἔπειτα γυρίζω πίσω, γιὰ νὰ ἐξομολογήσω μία ψυχὴ, ποὺ χρειάζεται διόρθωσι, θεωρῶ σίγουρο ὅτι γυρίζοντας πίσω, θὰ τράβαγα μαζί καὶ τὸν Παράδεισο καὶ θὰ μὲ ἀκολουθοῦσε, μέχρι νὰ διορθώσω τὴν ψυχὴ ἐκείνη”. Καὶ ἓνας ἄλλος σοφὸς ἔλεγε στοὺς Πνευματικούς: “Συλλογισθῆτε, Πνευματικοί, ὅτι οἱ μετανοοῦντες ὅταν ἐξομολογοῦνται σὰς ὀνομάζουν πατέρες τους, λέγοντας ναί, πάτερ· ὄχι, πάτερ. Λοιπὸν, ἔχετε χρέος νὰ δείχνετε καὶ σεῖς πρὸς αὐτοὺς μία ἀγάπη πατρική, καὶ μὲ μεγάλη προθυμία νὰ τρέχετε πάνω κάτω γιὰ τὴ διόρθωσι καὶ σωτηρία τους”» (Ε, 95, ὑπ.).

Καὶ ἄλλοῦ ὁ ἴδιος Ἅγιος: «Ὁ Πνευματικὸς ὡς ἁμαρτωλὸς κι αὐτός, νὰ συμπαθῇ. Πατὶ δὲν εἶναι καμμιὰ ἁμαρτία ποὺ νὰ ἔκανε ὁ ἓνας, καὶ νὰ μὴ μπορῇ νὰ τὴν κἀνῃ καὶ ὁ ἄλλος» (ΕΠ, 85).

Μὲ τὴ σειρά του ἐπισημαίνει καὶ ὁ π. Γαβριήλ ὁ Διονυσιάτης, ὅτι ὁ Πνευματικὸς πρέπει νὰ εἶναι «νηφάλιος, φιλάδελφος καὶ στοργικὸς στὴ θεραπεία τοῦ ἐμπεσόντος στοὺς ληστές, γιὰ νὰ μὴν τοῦ ἀφαιρεθοῦν τὰ δύο δηνάρια, ὅταν ἐπανέλθῃ ὁ καλὸς Σαμαρείτης, καὶ τοῦ καταλογισθῇ ἀμέλεια στὴν ἀνόρθωσι καὶ θεραπεία τῶν τραυματισμέ-

νων» (ΟΠ, 19).

Ἀκόμα τὸν Ἐξομολόγο πρέπει νὰ τὸν κοσμήῃ ἡ ὑπομονή. Ἡ ψυχὴ ἡ ὁποία ἐκάστοτε βρίσκεται μπροστά του πρέπει νὰ ἐλκύνῃ τὸ ἀμέριστο ἐνδιαφέρον του καὶ ἀπὸ χρονικὴ σκοπιά. Ὁ π. Ἱερώνυμος ὁ Σιμωνοπετρίτης «δὲν βιαζόταν ποτέ, παρὰ τὸ ὅτι πολλοὶ τὸν περιμέναν. Ἀκόμη κι ὅταν ἦταν ἄρρωστος. “Λέγετε”, ἔλεγε· “ἀφῆστε τοὺς ἄλλους νὰ περιμένουν. Ἐγὼ ἐσᾶς θέλω νὰ ἀκούσω”» (ΙΣ, 167).

Πολυλογία καὶ δυστροπία τοῦ προσελθόντος

Βέβαια, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι θὰ ἀκούῃ παθητικὰ τὴν πολυλογία τοῦ ἐξομολογουμένου, διότι αὐτὸ εἶναι εἰς βάρος τῆς ἴδιας τῆς ἐξομολογήσεως. Δὲν θὰ τὸν ἀφήνῃ νὰ λήῃ ἁμαρτίες τῶν ἄλλων ὑποκρύπτοντας τὶς δικές του. «Ὁχι “αὐτὸ μοῦ ἔκανε ἡ νύφη μου” ἢ “αὐτὸ μοῦ εἶπε ἡ κόρη μου” ἢ “ἔτσι μοῦ φέρθηκε ἡ πεθερά μου”, ἀλλὰ “αὐτὸ ἔκανα ἢ εἶπα ἐγώ!”. Τὰ δικά μας ἁμαρτήματα, ὄχι τῶν ἄλλων» ἀναφέρουμε στὴν ἐξομολόγησι, τόνιζε ὁ ἀείμνηστος π. Ἐπιφάνιος (ΠΤ, 43). Ἐπίσης θὰ τοῦ ἐφιστᾷ τὴν προσοχή νὰ λήῃ «ἁμαρτίες καὶ ὄχι ἱστορίες» (στὸ ἴδιο).

Πολλοί, ἐξάλλου, «κολλᾶνε» σὲ μερικὰ θέματα, ἰδίως στὴν ἁμαρτωλότητά τους, καὶ ταλαιπωροῦν τὸν Πνευματικὸ. Καλὸ εἶναι στὴν περίπτωσι αὐτὴ νὰ ἀκολουθήσῃ ὁ ἐξομολόγος τὴ συμβολὴ τοῦ π. Παΐσιου: «Ἄν συνεχίζῃ νὰ λήῃ τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια, θὰ τοῦ πῇ: “Ὁχι ὅτι δὲν μπορῶ νὰ σὲ ἀκούσω, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν σὲ βοηθάει ἐσένα. Ἐσὺ καὶ τὸ καλοκαίρι τὸ κάνεις χειμῶνα. Τώρα εἶσαι καλύτερα· εἶναι ἄνοιξι. Σὲ λίγο θὰ εἶναι καλοκαίρι. Ἐσὺ τὸ καλοκαίρι σκέφτεσαι τὰ κρύα τοῦ χειμῶνα καὶ πουντιάζεις”» (ΠΑ, 129).

Ὑπάρχουν, ἐπίσης, ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι δὲν πείθονται μὲ τίποτε καὶ ταλαιπωροῦν ἔτσι τοὺς Πνευματικούς. Πὰ τίς περιπτώσεις αὐτὲς κάποιος σύγχρονος Κληρικὸς συμβουλεύει: «Μερικὲς φορὲς, καθὼς ἐπιμένω συζητώντας μὲ κάποιον ἢ μὲ κάποια καὶ προσπαθῶ νὰ τὸν πείσω ὅτι δὲν εἶναι ἔτσι ὅπως τὰ βλέπει ἐκεῖνος, ἀλλὰ εἶναι κάπως ἄλλιως, καὶ ὅτι χρειάζεται νὰ προσέξῃ τὰ λόγια μου, ἀναγκάζομαι καὶ λέω: “Κοίταξε· ἢ δὲν εἶμαι στὰ καλά μου, ὅποτε μὴν κάθῃσαι καθόλου. Φύγε

καὶ πήγαινε νὰ βρῆς ἄνθρωπο νὰ σὲ βοηθήσῃ. Ὡ, ἂν νομίζεις ὅτι εἶμαι στὰ καλά μου, ἀφοῦ βλέπεις ὅτι τόσο πολὺ ἐπιμένω σ' αὐτὸ τὸ ὁποῖο λέω, καὶ δὲν ἐπιμένω ἀπὸ ἰσχυρογνωμοσύνη, πρέπει νὰ μ' ἀκούσης» (ΠΣ, 164).

Σαρκικὰ ἁμαρτήματα

Θὰ πρέπει νὰ ὑπογραμμίσουμε στὴ συνέχεια ὅτι χρειάζεται πολὺ μεγάλη προσοχή στὴν ἀκρόασι σαρκικῶν ἁμαρτημάτων. Ὁ Πνευματικὸς δὲν πρέπει ποτὲ νὰ μπαίνει σὲ λεπτομέρειες, ἀλλὰ νὰ παραμένῃ μόνο στὴν ἀπαρίθμησί τους ἀπὸ τὸν ἐξομολογούμενο, διότι ὁ μολυσμὸς καρταδοκεῖ ἀνὰ πᾶσα στιγμή.

Ἀναφέρεται στὸ Βίο τοῦ ὁσ. Κυρίλλου τοῦ Φιλεώτου ὅτι κάποτε ἀνέφερε κλαίγοντας στὸ βιογράφο τὰ ἑξῆς: «Γνωρίζεις ὅτι ὁ μαθητὴς μου, ἐπειδὴ εἶναι ἱερέας, δέχεται ἐξομολόγησι διαφορῶν λογισμῶν. Χωρὶς λοιπὸν νὰ τὸ καταλάβω, καθὼς μοῦ διηγήθηκε μερικὸς φιλήδονους λογισμοὺς ποὺ τοῦ ἐξομολογήθηκαν, ἀμέσως τὸ σῶμα μου καὶ ἡ καρδιά μου αἰσθάνθηκαν ἡδονή.

»Λυπήθηκα καὶ θύμωσα μὲ τὸν ἑαυτὸ μου γι' αὐτὴ τὴν ἀδυναμία. Ἔβαλα λοιπὸν ἀμέσως κάρβουνα στὸ μαγκάλι καὶ ἔκαψα τοὺς μηρούς μου. Διότι ὁ πνευματικὸς προϊστάμενος ἂν σκοπεύῃ νὰ καθαρῇ τὶς πράξεις τῶν προσερχομένων, τότε καὶ αὐτὸς κατ' ἀνάγκη θὰ ρυπανθῇ λίγο· διότι καὶ ὁ νιπτήρας, ἐνῶ καθαρίζει τὰ χέρια αὐτῶν ποὺ πλένονται, ὅμως ὑποδέχεται τὴν ἀκαθαρσία. Αὐτὸς ποὺ συζητεῖ κατὰ τὴν ἐξομολόγησι, μὲ τὸν σκοπὸ νὰ καθαρῇ καὶ ἄλλους ἀπὸ τοὺς μολυσμοὺς τῶν παθῶν καὶ τῶν ἁμαρτιῶν, αὐτὸς, λέω, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φύγῃ τελείως ἀμόλυντος» (§ 491, 492).

Χρειάζεται ἐπίσης σύνεσι στὰ σαρκικὰ θέματα τῶν νέων. Ὁ μακαριστὸς π. Ἀναστάσιος, ὁ Δραπανιώτης, μιλώντας γιὰ τὸ θέμα τοῦ ἀντανισμοῦ, ἔλεγε ὅτι ἂν οἱ νέοι, καὶ ἰδίως τῶν χριστιανικῶν οἰκογενειῶν, δὲν τὸ ἀναφέρουν μόνοι τους, νὰ μὴν τὸ θίγουν οἱ Πνευματικοί, διότι ὑπάρχει περίπτωση νὰ μὴν τὸ γνωρίζουν τὰ παιδιά καὶ νὰ τὸ μάθουν ἀπὸ αὐτοὺς! Καὶ τόνιζε χαρακτηριστικά: «Νὰ μὴν τοὺς βάζουμε τὸ Ναβουχοδονόσορα!». Τί ἐννοοῦσε μ' αὐτό; Τὸ ἑξῆς, ὅπως τὸ ἄκουσα

ἀπὸ τὸν ἐπίσης μακαριστὸ π. Ἐπιφάνιο: Κάποιος ἡγεμόνας, βαρεῖα ἄρρωστος, ζητοῦσε, μὲ τὴν ἀπειλὴ κεφαλικῆς ποινῆς, θεραπεία. Καὶ ὁ ἔξυπνος γιατρός του, γιὰ νὰ συνεχίσῃ, προφανῶς, τὸ κεφάλι του νὰ στέκεται στοὺς ὤμους του, τοῦ εἶπε: Πολυχρονεμένε μου, τὴν τάδε τοῦ μηνός, μεσάνυχτα, θὰ ἀνέβῃς στὴν ταράτσα τοῦ παλατιοῦ καὶ θὰ φωνάξῃς δυνατὰ: “Θέλω νὰ γίνω καλά!”. Καὶ θὰ γίνῃς. Προσοχή, ὅμως, νὰ μὴ θυμηθῇς καθόλου τὸ Ναβουχοδονόσορα, γιατί τότε θὰ ματαιωθῇ ἡ θεραπεία. Καὶ φυσικὰ ἡ θεραπεία δὲν ἦλθε, ἀλλὰ καὶ ὁ γιατρός ἔσωσε τὸ κεφάλι του, ἀφοῦ ὁ ἡγεμόνας, λέγοντας συνέχεια: «Νὰ μὴ θυμηθῶ τὸ Ναβουχοδονόσορα!...», τὸν θυμόταν συνέχεια. Κάτι, βέβαια, ποὺ δὲν θὰ συνέβαινε, ἂν ὁ ἔξυπνος γιατρός δὲν τοῦ τὸν ἔβαζε στὸ κεφάλι!

Μὲ ἐρωτήματα

Στὴν περίπτωσι τώρα ποὺ ὁ προσελθὼν στὴν ἐξομολόγησι δὲν γνωρίζει κἂν πῶς νὰ ἐξομολογῇται ἢ ἀκόμα καὶ ποιὲς εἶναι οἱ ἁμαρτίες, ὁ Πνευματικὸς θὰ πρέπει μὲ πολλὴ ἀγάπη, ἀλλὰ καὶ διάκρισι, νὰ προσπαθήσῃ νὰ τὶς ἐκμαιεύσῃ. «Ὁ ἐπιμελὴς ἐρευνητὴς καὶ λεπτὸς ἐξεταστής», λέει ὁ ἱερός Αὐγουστίνος «μὲ σοφία καὶ κάτι σὰν πανουργία ρωτᾷ τὸν μετανοοῦντα αὐτὸ τὸ ὁποῖο τυχὸν ἀγνοοῦσε ἢ ἀπὸ ντροπὴ θέλει νὰ κρύψῃ» (ΟΠ, 29).

Καὶ προσθέτει ὁ π. Γαβριὴλ ὑπομνηματίζοντας τὰ λόγια αὐτά: «Μεγάλῃ παρηγοριᾷ ἦταν γιὰ τὴ Σαμαρείτιδα γυναῖκα, τὸ νὰ μπορῇ νὰ λέῃ: “Εὗρον ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα”. Ἄν ἐπρόκειτο αὐτὴ νὰ ἀναφέρῃ μὲ τὸ ἴδιο τὴς τὸ στόμα τὶς αἰσχρὲς ἀκαθαρσίες της, Κύριος οἶδεν, ἂν θὰ τὶς φανέρωνε ἐντελῶς. Ἀκούοντας ὅμως τὸ Χριστὸ νὰ τὶς φανερώνῃ μὲ εὐσχημο τρόπο, διευκολύνθηκε καὶ τὶς ἐξομολογήθηκε χωρὶς βία, μὲ τὴν πρόθυμη καὶ βεβαιωτικὴ ἀπόκρισι “Προφῆτης εἶ Σὺ, Κύριε”» (στὸ ἴδιο).

Ἡ μὲ ἐρωτήσεις, βέβαια, ἐξομολόγησι στηρίζεται, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν τακτικὴ τοῦ Κυρίου μας πρὸς τὴ Σαμαρείτιδα, καὶ στὰ ἑξῆς λόγια Του πρὸς τὸν προφῆτη Ἰεζεκιήλ: «Καὶ μοῦ εἶπε· υἱὲ ἀνθρώπου, σκάψε. Καὶ ἔσκαψα καί, νὰ μὰ πόρτα. Καὶ μοῦ πρόσθεσε· μὲς καὶ δὲς τὶς ἁμαρτίες, τὶς ὁποῖες

αὐτοὶ διαπράττουν ἐδῶ. Καὶ μπῆκα καὶ εἶδα ξεκάθαρα βδελυρὲς ματαιότητες καὶ ὅλα τὰ εἰδῶλα τῶν Ἰσραηλιτῶν» (8, 8-10). Ὁ ἴδιος ὁ Προφήτης καλεῖται νὰ σκάψη γιὰ νὰ ἀποκαλυφθοῦν οἱ ἁμαρτίες.

᾽Οχι πολυλογία καὶ ἀδιακρισία ἀπὸ τὸν Πνευματικό

Ὁ Ἅγ. Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, ἀναφερόμενος στὴν ἐξομολόγησι ἀσθενοῦς, λέει τὰ ἑξῆς, τὰ ὁποῖα βέβαια ἐφαρμόζονται κατ' ἀναλογίαν καὶ σὲ ἄλλους ἐξομολογουμένους: «Μήτε νὰ μμηθῇ ὁ Πνευματικὸς τὸν προφήτη Ἰωνᾶ, καὶ νὰ λήῃ στὸν ἀσθενῇ, πὼς σὲ τόσες ἡμέρες θὰ καταστραφῇ, ἀνίσως καὶ δὲν μετανοήσῃ· γιατί με αὐτὸ δὲν δίνει παρηγοριά σὲ κανένα ἀσθενῇ, ἀλλὰ ἀντιθέτως τοὺς περισσοτέρους τοὺς φέρνει σὲ ἀπελπισία. Ἀκόμη δὲν πρέπει ὁ Πνευματικὸς νὰ εἶναι πολυλογὰς καὶ με ἔντονη φωνή, διότι με τὰ πολλὰ λόγια καὶ με τὴ δυνατὴ φωνή δὲν λιγοστεύει τὴν ἀρρώστια τοῦ ἀσθενοῦς, ἀλλὰ ἀντίθετα τοῦ συγχύζει τὸ κεφάλι, καὶ τοῦ αὐξάνει τὸ πάθος. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ λήῃ στὸν ἀσθενῇ λίγα λόγια καὶ φρόνιμα, με τρόπο γλυκὸ καὶ εὐχάριστο, καὶ με φωνὴ μέτρια καὶ ταπεινὴ, πὺ νὰ προξενῇ εὐλάβεια καὶ στὸν ἀσθενῇ καὶ στοὺς γύρω του» (ΕΠ, 41).

Θεραπευτικὴ ἀγωγή

Μέχρι ἐδῶ ἦταν ἡ λήψι τοῦ ἱστορικοῦ τοῦ πνευματικὰ ἀσθενοῦς.

Ὁ Ἅγ. Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης τονίζει: «Ἀφοῦ ἐξομολογηθῇ ὁ μετανοῶν ὅλες του τίς ἁμαρτίες, ἅς τὸν παρηγορήσῃ λίγο ὁ Πνευματικός. Ἄς τοῦ φανερώσῃ τὴ μεγάλη λύπη, καὶ ντροπὴ πὺ λαμβάνει ὁ διάβολος, ὅταν καθαριζώμαστε» (ΕΠ, 87).

Καὶ ἐρχόμαστε τώρα στὴ διάγνωσι. Τὰ ἱατρικὰ βιβλία τοῦ Πνευματικοῦ εἶναι πρωτίστως ἡ Ἅγ. Γραφή καὶ στὴ συνέχεια τὰ Πατερικὰ βιβλία, καὶ εἰδικότερα τὸ Πηδάλιο καὶ τὰ Ἐξομολογητάρια, τὰ ὁποῖα ὅλα ἐπισημαίνουν τὰ πάθη-ἁμαρτίες τῆς ψυχῆς καὶ προτείνουν τὰ κατάλληλα φάρμακα θεραπείας μετὰ τὴν ἀποκοπὴ τῶν σάπιων κομματιῶν τῆς πληγῆς.

Ὁ Ἅγ. Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος ὑπογραμμίζει τὴν προσοχὴ πὺ πρέπει νὰ μᾶς συνέχῃ κατὰ τὴ χρῆσι τοῦ ἱατρικοῦ μας ὕλικου: «Υπόθεσε ὅτι πηγαίνει ἓνας ἄρρωστος κατὰ τὴν ψυχὴ στὸν πνευματικὸ γιατρὸ σκοτισμένος ἀπὸ τὸ πάθος, ταραγμένος τελείως κατὰ τὸ νοῦ· καὶ ἀντὶ γιὰ γιαιτρεία, ζητᾶ ἐκεῖνα πὺ τὸν βλέπτουν, δηλ. ἐκεῖνα πὺ αὐξάνουν τὸ πάθος του, καὶ τοῦ προξενοῦν ἀμέσως τὸ θάνατο...

»Ὅταν ὁ πνευματικὸς ἐκεῖνος καὶ ἔμπειρος γιατρὸς δῇ τὸν ἀδελφὸ πὺς εὐρίσκεται στὰ πάθη..., δὲν φωνάζει παρευθὺς, οὔτε ἀρνείται τὴ γιαιτρεία τὴν ὁποῖα ζητᾶ, οὔτε τοῦ λέει, ὅτι κακὰ καὶ θανατηφόρα εἶναι αὐτὰ τὰ ὁποῖα ζητᾶς, καὶ δὲν σοῦ τὰ δίδω, γιὰ νὰ μὴ φύγῃ ἀκούοντας τέτοια πράγματα καὶ πάῃ σὲ ἄλλο γιατρὸ πὺ εἶναι ἄπειρος ἀπὸ αὐτὰ τὰ ψυχικὰ πάθη, καὶ πεθάνῃ τὴν ἴδια ὥρα· ἀλλὰ τὸν δέχεται με περιποίησι, τὸν κρατεῖ, τὸν παρηγορεῖ, τοῦ δείχνει κάθε ἀγάπη καὶ ταυτόχρονα ἀπλότητα, γιὰ νὰ τὸν πληροφορήσῃ πὺς θὰ τὸν γιαιτρέψῃ με ἐκεῖνα τὰ γιαιτρικὰ τὰ ὁποῖα τοῦ ἐζήτησε, καὶ πὺς θὰ κάμῃ τὸ θέλημά του. Διότι εἶναι μερικοὶ πὺ ἔχουν μεγάλη ἀσθένεια ψυχῆς, δυσκολογιάτρευτη, καὶ ζητοῦν ἐκεῖνα πὺ τοὺς αὐξάνουν τὴν ἀρρώστια· καὶ τὸ μὲν ψυχικὸ πάθος τοῦ καθενὸς ἀπὸ ἐκείνους, ἴσως χρειάζεται δίαιτα καὶ ἀποχὴ ἀπὸ ὅλα τὰ γλυκὰ καὶ νόστιμα, αὐτοὶ ὅμως ἀντίθετα ζητοῦν νὰ τρῶνε τὰ θανατηφόρα φαγητὰ καὶ νὰ χορταίνουν ἀπὸ αὐτὰ, καὶ γι' αὐτὸ, καθὼς εἶπα, ὁ ἔμπειρος γιατρὸς δὲν ἐναντιώνεται εὐθὺς σ' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα τοῦ ζητᾶ ὁ ἀσθενής, ἀλλὰ ὑπόσχετα νὰ τοῦ τὰ κάμῃ ὅλα αὐτὰ· καὶ ὁ ἀσθενής ζητᾶ με προθυμία ὡς καλά, ἐκεῖνα πὺ εἶναι τῆς ὁρέξεώς του, καὶ τὰ προσμένει με χαρά. Ὁ δὲ γιατρὸς, ὄντας ἔμπειρος καὶ σοφός, τοῦ δείχνει ἄλλα γιαιτρικὰ πὺ φαίνονται παρόμοια με ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα τοῦ ζητᾶ, ὅμως ἀπὸ κάτω εἶναι ἄλλα κατὰ τὴ γεῦσι, καὶ θαυμαστὰ κατὰ τὴ δύναμι τῆς ἐνεργείας· διότι καὶ μόνο πίνοντας ὁ ἀσθενής τὰ γιαιτρικὰ ἐκεῖνα, εὐθὺς γιαιτρεύεται ἀνέλπιστα· καὶ παύει παρευθὺς τὸ πρίξιμο τοῦ πάθους, καὶ ἀφανίζεται παντελῶς ἡ πληγὴ, καὶ ἐκεῖνα πὺ πρωτύτερα ἐπιθυμοῦσε με μεγάλο πόθο καὶ φλόγα τῆς καρδιάς του, δὲν θέλει πλέον οὔτε νὰ τὰ θυμῇ· καὶ βλέπει κανεὶς καὶ στοχά-

ζεται ἓνα θαῦμα πού γίνεται σ' αὐτόν, τὸ ὁποῖο δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὸ περιγράψῃ μὲ λόγο· διότι χωρὶς κανένα ἄλλο βοήθημα, μοναχὰ μὲ τὸ πιάσιμο καὶ μὲ τὴ θεώρησι τῶν γιατρικῶν ἐκείνων, κάνει τοὺς ἀρρώστους νὰ ὑγιαίνουν, καὶ νὰ γιατρεύονται οἱ πληγῆς τους, καὶ νὰ παύῃ τὸ πρίξιμό τους, καὶ νὰ σβύνη ἡ φλόγα τῆς δίψας τους, καὶ ἐκείνους πού πεινοῦσαν τὰ θανατηφόρα καὶ βλαπτικά φαγητὰ τοὺς κάνει νὰ ἐπιθυμοῦν στὸ ἐξῆς κυρίως τὰ ὠφέλιμα, καὶ νὰ διηγοῦνται σὲ πολλοὺς τὰ θαύματα τοῦ γιατροῦ, καὶ τὴ θαυμαστὴ μέθοδο, καὶ τὸν τρόπο τῆς ἐπιστήμης του» (ΣΕ, 467).

Ποιμαντικὴ τῶν Πατέρων

Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε ἐδῶ νὰ ὑπομνηματίσω τὴν προτεινόμενη ἀπὸ τὸν Ἀγ. Συμεὼν τακτικὴ μὲ μερικὰ παραδείγματα ἀπὸ τὴν ποιμαντικὴ τῶν Πατέρων:

«Ὁ ἀββᾶς Δανιὴλ ὁ Φαρανίτης διηγήθηκε τὴν περίπτωσι ἐνὸς σπουδαίου γέροντα πού ἔμενε στὰ κάτω μέρη τῆς Αὐγύπτου. Αὐτὸς ὑποστήριζε μὲ ἀφέλεια ὅτι ὁ Μελχισεδὲκ ἦταν γιὸς τοῦ Θεοῦ. Κάποιος τὸν κατήγγειλε στὸ μακάριο Κύριλλο, τὸν ἀρχιεπίσκοπο τῆς Ἀλεξανδρείας, κι ἔστειλε ἐκεῖνος καὶ τὸν κάλεσε. Ἐπειδὴ ἤξερε ὅτι ὁ γέροντας ἔχει τὴ χάρι νὰ κάνῃ θαύματα, κι ἂν ζητήσῃ κάτι ἀπὸ τὸ Θεὸ τοῦ τὸ ἀποκαλύπτει, κι ἀκόμη ὅτι ὑποστήριζε τὴν ἀποψί του ἀπονήρευτα, χρησιμοποίησε τὸν ἐξῆς ἔξυπνο τρόπο· “Ἀββᾶ, σὲ παρακαλῶ· ἓνας συλλογισμὸς μου μὲ πείθει ὅτι ὄχι, εἶναι ἀπλῶς ἄνθρωπος, ἀρχιερέας τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ λοιπὸν γύρω ἀπὸ τοῦτο τὸ θέμα ἔχω ἀμφιβολίες, ἔστειλα καὶ σὲ κάλεσα, γιὰ νὰ παρακαλέσῃς τὸ Θεὸ νὰ σοῦ ἀποκαλύψῃ τὴν ἀλήθεια”. Ὁ γέροντας μὲ πεποίθησι στὴν καθαρότητα τῆς ζωῆς του εἶπε θαρρετὰ· “Δῶσε μου μιὰ προθεσμία τριῶν ἡμερῶν κι ἐγὼ θὰ ρωτήσω τὸ Θεὸ σχετικὰ καὶ θὰ σὲ πληροφορήσω τί εἶναι”.

»Ἐτσι ἔφυγε καὶ ἄρχισε νὰ παρακαλᾷ τὸ Θεὸ γιὰ τὸ πρόβλημα αὐτό. Μετὰ ἀπὸ τρεῖς μέρες ἦρθε καὶ λέει στὸ μακάριο Κύριλλο: “Ὁ Μελχισεδὲκ εἶναι ἄνθρωπος”. Τὸν ρώτησε ὁ ἀρχιεπίσκοπος· “Πῶς τὸ ξέρεις, ἀββᾶ;”. Κι αὐτὸς ἀποκρίθηκε: “Ὁ Θεὸς μοῦ ἀποκάλυψε ὅλους τοὺς πατριάρχες, καθὼς ἓνας-ἓνας περνοῦσαν ἀπὸ

μπροστά μου ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ ὡς τὸ Μελχισεδὲκ· νὰ εἶσαι σίγουρος, ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα”. Ἐφυγε λοιπὸν καὶ διακήρυξε πιά καὶ γιὰ λογαριασμό του, ὅτι ὁ Μελχισεδὲκ εἶναι ἄνθρωπος. Κι ὁ μακάριος Κύριλλος χάριξε πολὺ» (ΓΣ, 117).

Καὶ ὁ Ἀγ. Ἰωάννης τῆς Κλίμακος λέει τὰ ἐξῆς: «“Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοὶ” (Μθ 5,9)· κανεῖς δὲν ἀντιλέγει. Ἐγὼ ὅμως εἶδα καὶ “ἐχθροποιούς” οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν μακάριοι! Ἦταν κάποτε δύο πού συνδέονταν μὲ ἀμαρτωλὴ σχέσι. Καὶ κάποιος ἀπὸ τοὺς γνωστικούς πατέρες, σπουδαιότατος στὴν ἀρετὴ ἐδημιούργησε μίσος μεταξύ τους, κατηγορώντας τὸν ἓνα στὸν ἄλλο ὅτι τὸν ἔβριζε, καὶ ἀντιθέτως. Ἐτσι κατόρθωσε ὁ πάνσοφος νὰ ἀποκρούσῃ μὲ ἀνθρώπινη πονηριὰ τὴν κακία τῶν δαιμόνων καὶ νὰ δημιουργήσῃ μίσος πού διέσπασε τὸν ἀμαρτωλὸ δεσμό» (Κ, 316).

«Δυὸ γέροντες ἀδελφοί», μᾶς ἀναφέρει στὴ συνέντευξη ὁ Ὁσ. Ἐφραίμ ὁ Σύρος, «ἦταν δυσαρασχημένοι μεταξύ τους. Ἐτυχε λοιπὸν ὁ ἓνας ἀπ' αὐτοὺς νὰ ἀρρωστήσῃ. Πῆγε λοιπὸν κάποιος ἀδελφὸς νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν ἀρρωστο γέροντα· καὶ παρακαλοῦσε ὁ γέροντας τὸν ἀδελφό, λέγοντας· “Ἐγὼ καὶ ὁ τάδε γέροντας εἴμαστε σὲ διαμάχη, καὶ ἤθελα νὰ τὸν παρακαλέσῃς γιὰ νὰ συμφιλιωθοῦμε. Μακάρι ἀλήθεια νὰ μπορούσα καὶ ἐγὼ νὰ κάνω κάτι καλὸ σὲ κάποιον”. Εἶπε ὁ ἀδελφός· “Μὲ πρόσταξες, πάτερ· γι' αὐτὸ θὰ τὸν παρακαλέσω”. Καὶ ἀφοῦ βγήκε ἔξω ὁ ἀδελφός, συλλογίζοταν μέσα του, μήπως δὲν δεχθῇ ὁ ἄλλος γέροντας τὴν παράκλησί του, καὶ μήπως προξηνηθῇ παροργισμός. Ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ, κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς φέρνει πέντε σύκα καὶ λίγα μοῦρα. Καὶ ἀφοῦ διάλεξε ὁ ἀδελφὸς ἓνα σύκο καὶ λίγα ἀπὸ τὰ μοῦρα, τὰ ἔφερε στὸ γέροντα, στὸ κελλί του, καὶ εἶπε: “Τώρα κάποιος τὰ ἔχει φέρει στὸ γέροντα, καὶ ὁ γέροντας μοῦ εἶπε· πάρε, δῶσε στὸν τάδε γέροντα”. Καθὼς τὰ ἄκουσε αὐτὰ ὁ γέροντας, ἔμεινε κατάπληκτος, καὶ εἶπε: “Αὐτὰ τὰ ἔστειλε γιὰ μένα;”. Καὶ εἶπε ὁ ἀδελφός· “Ναί, πάτερ”. Καὶ ὁ γέροντας τὰ δέχτηκε αὐτὰ λέγοντας· “Καλῶς ὦρισες”. Καὶ ἀφοῦ ἔφυγε ὁ ἀδελφός ἀπὸ τὸ γέροντα, ἦρθε στὸ δικό του τὸ κελλί καὶ πῆρε σύκα καὶ λίγα ἀπὸ τὰ μοῦρα καὶ τὰ ἔφερε καὶ στὸν ἄλλο γέροντα, καὶ ἀφοῦ τοῦ ἔβαλε μετάνοια, εἶπε· “Δέξου τα αὐτά,

πάτερ, σοῦ τὰ ἔστειλε ὁ τάδε γέροντας”. Καὶ τοὺς συμφιλίωσε, καὶ ἔφερε σ’ αὐτοὺς τὴν εἰρήνην μετὰ τὰ τρία σύκα καὶ τὰ λίγα μοῦρα. Καὶ δὲν ἔμαθαν οἱ γέροντες αὐτὸ ποὺ ἔκανε ὁ ἀδελφός. Εἶπε λοιπὸν ὁ ἄρρωστος γέροντας· “Συμφιλιωθήκαμε”; καὶ ἀπάντησε ὁ ἀδελφός· “Ναί, πάτερ, μετὰ τίς εὐχές σου”. Καὶ εἶπε ὁ γέροντας· “Δόξα τῷ Θεῷ”. Καὶ συμφιλιώθηκαν οἱ γέροντες μετὰ τὴ βοήθεια τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ» (ΕΣβ, 328).

Καὶ δυὸ πιὸ σύγχρονα παραδείγματα. Τὸ πρῶτο ἀναγράφεται στό: ἱερομ. Ἀντωνίου, Βίοι Ἀθωνιτῶν τοῦ 19 αἰῶνος, τόμ. β’, ἐκδ. ἱ. Μετοχίου Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, Ὁρμύλια 1995, σ. 176,177: Ὁ ἡγούμενος Σάββας τοῦ Ἀγ. Παντελεήμονος [†1821] ἔσωσε ἀπὸ τὴν πορνεία καὶ θεράπευσε πλήρως ἀπὸ τὸ πάθος αὐτὸ νεαρὸ ἑλληνα ποὺ πόρνευε καθημερινὰ σὲ χαρέμι μετὰ τὸν ἐξῆς τρόπο: νὰ μὴν πορνεύσῃ γιὰ μιὰ μέρα, νὰ νηστεύσῃ, καὶ τὴν ἐπομένη θὰ τὸν κοινωνοῦσε. Ἐγινε αὐτό. Τὴν ἐπομένη μέρα τοῦ ζήτησε τὸ ἴδιο καὶ τὸν ξανακοινωνήσε. Αὐτὸ ἐπὶ σαράντα μέρες. Αὐτὰ ἔγιναν στὴν Κων/πολι. Πὰ τὴν περίπτωσι αὐτὴ πιστεύω ὅτι ὁ Πνευματικὸς ἐνήργησε κατὰ πληροφориαν Θεοῦ.

Καὶ τὸ δεύτερο: Ὁ Καπετὰν Γεωργάκης, φοβερὸς λήσταρχος, δὲν ἤθελε νὰ ἐξομολογηθῇ. Βρέθηκε κάποτε στὴ Μονὴ Ἰβήρων, ὅπου ὁ Πνευματικὸς Γρηγόριος τῆς Μικρῆς Ἀγιάννας εἶχε κληθῇ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν ὑπόθεσι. Στὴν τράπεζα καυχήθηκε ὁ π. Γρηγόριος ὅτι ὑπῆρξε μεγάλος λήσταρχος. Ἐρεθίστηκε ὁ Καπετάνιος καὶ ἄρχισε νὰ λέῃ τὰ δικά του κατορθώματα. Ὁ π. Γρηγόριος ὁμοῦς ἔλεγε ὅτι εἶχε κάνει μεγαλύτερα. Ὁ Καπετάνιος τοῦ ὄσφιξε τὸ χέρι. Τότε ὁ Πνευματικὸς ζήτησε ἀπὸ ὅλους νὰ βγοῦν ἔξω γιὰ νὰ πῇ καὶ αὐτὸς τὰ μυστικά του στὸν Καπετάνιο. «Μόλις εἶπε αὐτὰ ὁ Πνευματικὸς, βγήκαν ὅλοι ἔξω καὶ μείνανε οἱ δυὸ τους μετὰ τὸν Καπετάνιο. Τότε ὁ Πνευματικὸς ἔκαμε μέσα του θερμὴ προσευχὴ στὸν Κύριο τῆς δόξης καὶ Σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ στὴν Κυρία Θεοτόκο, καὶ ἐπικαλέθηκε τὴ βοήθειά Της. Πύρισε τότε πρὸς τὸν Καπετὰν Γεωργάκη καὶ τοῦ εἶπε, ἔλα παλικάρι μου, βλέπω ἔχεις καὶ ἐσὺ καρδιά λονταριοῦ καὶ θέλω νὰ σοῦ πῶ καὶ ἐγὼ τὸν πόνο μου: Ἐγὼ Καπετὰν Γεωργάκη, ἄκουσες ποιὸς ἤμουνα, τί κατάστασι εἶχα, ἀλλὰ βρὲ παιδί μου,

βαρέθηκα νὰ εἶναι κάθε μέρα τὰ χέρια μου βουτηγμένα στὰ αἵματα, στὶς κλεψιὲς καὶ τίς ἀδικίες. Ἀποφάσισα καὶ ἦρθα μόνος μου, κρυφὰ ἀπὸ τὰ παλικάρια μου, νὰ ἐξομολογηθῶ καὶ βρῆκα ἓνα παρὰξενον Πνευματικόν, τοῦ τὰ εἶπα ὅλα, καὶ τοῦ ζητοῦσα νὰ με κοινωνήσῃ τὰ Ἀχραντα Μυστήρια, ποὺ εἶχα χρόνια πεθυμήσει. Αὐτὸς μοῦ εἶπε, εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνῃ, ἀλλὰ γιὰ κανόνα θὰ γίνῃς πρῶτα Καλόγερος καὶ γιὰ τιμωρία θὰ σὲ κάνω Πνευματικὸν καὶ θὰ σὲ κοινωνήσω.

Στὸ ἄκουσμα αὐτό, ὅτι εἶναι Πνευματικὸς, ὁ Καπετὰν Γεωργάκης, σηκώθηκε ὀρθος καὶ γεμάτος ὀργὴ καὶ θυμὸ τοῦ εἶπε:

– Ὡστε Πνευματικὸς εἶσαι καὶ σὺ; Καὶ ὥρμησε κατὰ πάνω του ἀπειλητικῶς.

Ὁ Πνευματικὸς, ἔκανε ἓνα βῆμα πίσω καὶ μετὰ ψυχραιμία τοῦ εἶπε:

– Ἡσύχασε παιδί μου, ἐγὼ σένα δὲν θὰ σοῦ δώσω τέτοιο κανόνα, δὲν θὰ σὲ κάνω Πνευματικόν, ἀλλὰ ἐπειδὴ καὶ ἐσύ, σὰν ληστής ποὺ εἶσαι, θὰ θέλῃς πολὺ νὰ μεταλάβῃς τὸ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ, αὔριο τὸ πρωτὶ θὰ κάμω μόνος μου λειτουργία καὶ θὰ σὲ κοινωνήσω. Μόνον θὰ σοῦ ζητήσω, σὰν συνάδελφος ληστής, νὰ μοῦ κάμῃς μιὰ χάρι, γιὰ νὰ δείξῃς καὶ ἐσὺ ὅτι πραγματικὰ ἀγαπᾷς τὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ θέλεις νὰ κοινωνήσῃς. Ἀπὸ σήμερον θὰ νηστεύσουμε μαζί, ἐγὼ θὰ λειτουργῶ καὶ σὺ θὰ μεταλαβαίνῃς. Ἀλλὰ καὶ κάτι ἄλλο: θέλω τώρα ποὺ εἵμαστε οἱ δυὸ μας, νὰ μοῦ πῇς, ὅλα ὅσα ἔχεις κάνει ἀπὸ μικρὸ παιδάκι, καὶ ἐγὼ γιὰ τιμωρία ὅ,τι καὶ ἂν ἔχῃς κάνει, σαράντα μέρες ἀπὸ αὔριο, θὰ σὲ μεταλαβαίνω κάθε μέρα. Καὶ τότε θὰ καταλάβῃς καὶ θὰ νιώσης μέσα σου τὴ δύναμι τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ληστής, ἅμα ἄκουσε αὐτά, συγκινήθηκε τόσο, ποὺ ἄρπαξε τὰ δυὸ χέρια τοῦ Πνευματικοῦ Πατῆ-Γρηγόρη καὶ με δάκρυα στὰ μάτια τὰ καταφιλοῦσε καὶ ἔκαμε καθαρὴ ἐξομολόγησι με πολλὴ εὐχαρίστησι.

Ὁ Πνευματικὸς συγκινήθηκε καὶ αὐτός, ἔκλαψε, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μέρα, ἔβαλε μπρὸς τὸ σχέδιό του, ὅπως ὁ Θεὸς τὸν φώτισε. Δηλαδή, ἔκανε λειτουργίες καὶ κοινωνοῦσε τὸ ληστή, ἀλλὰ με σχέτο ψωμάκι καὶ κρασάκι.

Κάθε μέρα τοῦ ἔλεγε:

– Καπετὰν Γεωργάκη, βλέπεις ὁ Θεὸς μᾶς λυ-

πήθηκε καὶ μᾶς ἔφερε ὁδὸν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ποὺ εἶναι λιμάνι τῆς ψυχικῆς σωτηρίας καὶ γαλήνεψε ἡ ψυχὴ μας, δὲν πρέπει κι ἐμεῖς, ποὺ κάναμε τόσα καὶ τόσα κακὰ στὸν κόσμον νὰ κάμουμε μιὰ μικρὴ θυσία; Νά, θέλω τὶς ἡμέρες αὐτὲς ποὺ θὰ λειτουργῶ ἐγὼ καὶ θὰ κοινωνῇς ἐσύ, νὰ μὴν τρώμε τίποτε.

Ὁ ληστής εἶπε στὸν Πνευματικὸ:

– Πάτερ Γρηγόριε, πῆρες σκλάβος τὴν ψυχὴ μου. Σοῦ ὑπόσχομαι πὼς ὅ,τι μοῦ εἶπες θὰ κάνω.

Ἔτσι ἐπὶ σαράντα ἡμέρες, κάθε μέρα λειτουργοῦσε ὁ Πνευματικὸς καὶ κοινωνοῦσε ὁ Πωργάκης σκέτο ψωμὶ καὶ κρασί, χωρὶς νὰ τρώῃ τίποτε ἄλλο, οὔτε αὐτὸς οὔτε κι ὁ Πνευματικὸς.

Ὅταν ἔφτασε ἡ τεσσαρακοστὴ ἡμέρα, ἔκαμε ὁ Πνευματικὸς πραγματικὴ θεία λειτουργία καὶ κοινωνήσε τὸ Πωργάκη τὰ πανάγια Μυστήρια, τὸ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Σωτῆρα Χριστοῦ.

Ὁ Πωργάκης δὲν περιγράφεται πόση χαρὰ καὶ ἀγαλλίασι πῆρε τὴν ἡμέρα ἐκείνη, τόση ποὺ πῆγε μέσα στὸ Μοναστήρι –διότι αὐτὰ γίνονταν ἔξω ἀπὸ τὸ Μοναστήρι, σὲ παρεκκλήσι– καὶ δήλωσε στοὺς Γέροντες ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ γίνῃ μοναχὸς καὶ τοὺς παρακάλεσε θερμὰ νὰ τὸν δεχθοῦν.

Ὁ δὲ Πνευματικὸς ἔφυγε γιὰ τὸ ἡσυχαστήριό του, εὐλογώντας, εὐχαριστώντας καὶ δοξάζοντας τὸν Κύριο τοῦ ἐλέους, τῶν οἰκτιρῶν καὶ τῆς ἄκρας φιλανθρωπίας, ποὺ μὲ τὴ χάρι καὶ βοήθειά Του, ἔφερε σὲ αἴσιο πέρας τὴν ἱερὴ ἀποστολὴ του αὐτῇ» (Γ, 223).

Ἀκριβῶς ἴσως παραδείγματα αὐτά, ἀλλὰ ἔλαβαν χώρα κατόπιν, βεβαίως, ἐσωτερικῆς πληροφορίας ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, δείχνοντας ταυτόχρονα τὴν τάσι τῆς ἀγαπητικῆς διαθέσεως τῶν Πατέρων πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ.

Καθησυχασμός

Ὁ σάρατς Ἀντώνιος «ἐφάρμοζε τὶς συμβουλὲς τοῦ ὁσίου Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου: “Στοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἀπρόκοφτους πνευματικὰ ἀνθρώπους πρέπει νὰ φερῶμαστε, ὅπως καὶ στοὺς ἀρρώστους. Πρέπει νὰ τοὺς καθησυχάζουμε. Καὶ ὅχι νὰ τοὺς ἐλέγχουμε. Πιὰ τὸ ἐλεγχὸς πρὸς πολὺ τοὺς βλάπτει, παρὰ τοὺς ὠφελεῖ”.

Καὶ ἔλεγε ὁ π. Ἀντώνιος ἐπεξηγώντας τὰ λόγια

αὐτά: “Εἶπαμε ποτὲ μας σὲ ἀρρώστο: Τώρα θὰ σοῦ δώσω ἓνα φάρμακο ποὺ θὰ σὲ ταράξῃ καὶ θὰ σὲ κάνῃ νὰ γουρλώσουν τὰ μάτια σου; Τί τοῦ λέμε; Πιὲς το. Εἶναι γλυκό. Κάνει καλὸ. Θὰ αἰσθανθῇς σὰν νὰ πίνῃς τσάι!... Δὲν κάνει νὰ ἀρχίσουμε νὰ στηλιτεύουμε τὸν ἐξομολογούμενον, γιατί δὲν ἔχει ἐπαρκῆ μετάνοια! Εἶναι καλλίτερα νὰ τοῦ ποῦμε, ὅτι μὲ τὴ μετάνοιά του χαροποιεῖ τοὺς ἀγγέλους. Καὶ ὅτι, ὅσο πρὸ βαθειὰ εἶναι ἡ μετάνοιά μας, τόσο πρὸ πολὺ χαίρουν οἱ ἅγιοι ἄγγελοι. Καὶ νὰ συμβουλευοῦμε πολὺ διακριτικὰ”» (ΣΑ, 75).

Ἐπιτίμια

Ὁ π. Κλεόπας Ἡλίας τόνιζε: «Ὁ κάθε Πνευματικὸς καὶ ἡγούμενος νὰ εἶναι σαλίγκαρος, ὅταν θέλῃ νὰ τιμωρήσῃ κάποιον καὶ δελφίνι, ὅταν πρόκειται νὰ συγχωρήσῃ. Ὁ σαλίγκαρος βαδίζει ἀργά, ἔτσι καὶ ὁ Πνευματικὸς πατέρας νὰ μὴ βιάζεται νὰ τιμωρήσῃ κάποιον. Ἐνῶ τὸ δελφίνι τρέχει στὴ θάλασσα μὲ πολλὴ ταχύτητα, ἔτσι καὶ ὁ Πνευματικὸς νὰ συγχωρῇ ἀμέσως, ὅποιον ἐν μετάνοιᾳ διορθῶναι τὸ σφάλμα του» (Ο, 87).

Καὶ ἄλλοι ὁ ἴδιος: «Μπορεῖ νὰ πῇ κάποιος ἀπὸ τοὺς πνευματικούς: “Εγὼ ἔχω τὴν ἐξουσία νὰ λύνω καὶ νὰ δένω, διότι αὐτὴ τὴ δύναμι μοῦ ἔδωσε ὁ Δεσπότης Χριστός, ὅταν χειροθετήθηκα Πνευματικὸς”. Πράγματι ἔχεις τὴν ἐξουσία, ἀλλὰ ὅχι σὲ ἀπεριόριστο βαθμὸ, διότι τότε δὲν θὰ ἦταν ἀνάγκη νὰ γράψουν Κανόνες οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι καὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ ποιμαντικὲς κατευθύνσεις σύμφωνα μὲ τὶς ὁποῖες τόσο οἱ ἐπίσκοποι ὅσο καὶ οἱ ἱερεῖς νὰ μποροῦν νὰ προσανατολίζονται στὸ τί πρέπει νὰ λύνουν καὶ νὰ δένουν καὶ πὼς νὰ χρησιμοποιοῦν τὴν αὐστηρότητα καὶ συγκατάβασιν τῶν Κανόνων γιὰ τὴ διόρθωσιν καὶ θεραπεία τῶν τραυματισμένων ψυχῶν ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὴν ἁμαρτία.

»...Ἐπειδὴ ὁ Πνευματικὸς δὲν εἶναι μόνο δικαστής, ἀλλὰ γιατρὸς καὶ πατέρας, πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπ’ ὄψιν του ὅτι κανεὶς ἀπὸ τοὺς γιατροὺς, ὅταν προσκαλῆται, δὲν δίνει ἀκατάλληλα φάρμακα καὶ συνταγὲς γιὰ νὰ μὴν προέλθῃ ἀντὶ τῆς υἱείας ἐπιδείνωσι τῆς ἀσθενείας ἢ καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ θάνατος. Καὶ πάλι αὐτὸς ποὺ εἶναι ἀληθινὸς πατέρας γιὰ

τῇ διόρθωσι καὶ καθοδήγησι τῶν παιδιῶν του δὲν θὰ πρέπη νὰ χρησιμοποιῇ σὲ ὅλες τὶς περιστάσεις μόνο τὸ ἔλεος, ἀλλὰ ἐνίοτε καὶ τὰ ἐπιτίμια, ἀνάλογα μὲ τὰ παραπτώματά των, γιὰ νὰ μὴ φθάσῃ στὸ σημεῖο πού λέγει τὸ γραφικὸ ρητό: “Ὁς φείδεται τῆς βακτηρίας μισεῖ τὸν υἱὸν αὐτοῦ” ((Πρμ. 13, 24). Ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς δὲν εἶναι μόνο ἐλεήμων, ἀλλὰ καὶ δίκαιος. Π’ αὐτὸ ὁ Προφῆτης Δαβὶδ ἔλεγε ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι: “Ἐλεος καὶ κρῖσιν ἄσομαί σοι, Κύριε” (Ψ 100, 1). Πράγματι ὁ Θεὸς εἶναι ἐλεήμων καὶ μακρόθυμος, ἀλλὰ καὶ δίκαιος Κριτὴς· λέγουν μάλιστα οἱ Ἅγιοι Πατέρες, ὅτι ἐμεῖς πρέπει νὰ φοβούμεστε περισσότερο τὸ ἔλεος παρὰ τὴν δικαιοσύνη Του, διότι ἂν λυπήσουμε τὴν δικαιοσύνη Του, θὰ μπορέσουμε νὰ προστρέξουμε κατόπιν στοῦ ἔλεός Του· ἐνῶ, ἐὰν λυπήσουμε τὸ ἔλεός Του, ποῦ θὰ καταφύγουμε κατόπιν; Π’ αὐτὸ μὲ φόβο Θεοῦ νὰ μνημονεύουμε τὸ λόγο πού λέει: “ἔλεος καὶ ὀργὴ παρ’ αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ ἁμαρτωλοὺς καταπαύσει ὁ θυμὸς αὐτοῦ” (ΣΣειρ 5, 60)» (ΠΛ, 143).

Καὶ ὁ ἀείμνηστος Π. Νέλλας μᾶς ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν στὸ χαρακτήρα τῶν ἐπιτιμιῶν: «Ἄν δὲν σεβασθῶ τὸ νόμο τῆς βαρύτητας καὶ θελήσω νὰ κατέβω ἀπὸ τὸ β’ ὄροφο στὸ ἔδαφος πηδώντας, θὰ τραυματισθῶ. Ὁ πόνος πού ἀκολουθεῖ δὲν εἶναι τιμωρία πού ἐπιβάλλει ὁ νόμος τῆς βαρύτητας, ἀλλὰ ἀποτέλεσμα τῆς πράξεώς μου. Ὁ πόνος πάλι πού μοῦ προξενεῖ ὁ γιατρὸς γιὰ νὰ θεραπεύσῃ τὰ τραύματα ἀποτελεῖ θεραπεία. Ἔτσι γίνονται κατανοητὰ καὶ τὰ ἐπιτίμια πού οἱ ἱεροὶ κανόνες ἐπιβάλλουν στοὺς μετανοοῦντες. Δὲν εἶναι τιμωρία πού ἐπιβάλλει ἡ Ἐκκλησία γιὰ νὰ βλέπῃ ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπο νὰ βασανίζεται καὶ νά... ἱκανοποιεῖται ἡ δικαιοσύνη του (σχολαστικὴ θεωρία τῆς “ἱκανοποιήσεως”): ἀλλὰ θεραπεῖες» (Σύναξη, τευχ. 15, 99).

Δὲν πρέπει, ἐξάλλου, νὰ ἀποφεύγῃ γενικὰ ὁ Πνευματικὸς τὴν ἐπιβολὴν ἐπιτιμιῶν, ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων εἰλικρινέστατης μετανοίας ἢ ἀποχῆς τοῦ ἐξομολογουμένου, ἐξ ἰδίων, ἐπὶ ἔτη ἀπὸ τῆς θ. Κοινωνίας. Ὁ Ἅγ. Συμεὼν Ἀρχιεπ. Θεσ/νίκης ἐπισημαίνει: «Ἄς μὴ νομίζῃ κάποιος κινούμενος ἀπὸ πλάνη τοῦ πονηροῦ, ὅτι εἶναι ὁ ἴδιος ἀκριβέστερος ἀπὸ τοὺς Πατέρες οἱ ὁποῖοι ἐθέσπισαν αὐτοὺς τοὺς κανόνες· ἐπειδὴ ποιὸς μπορεῖ νὰ

εἶναι ἀπὸ αὐτοὺς ἢ ἀγνότερος ἢ καθαρότερος ἢ προσεκτικότερος; Μήτε νὰ νομίσῃ κάποιος ὅτι εἶναι συμπαθέστερος ἀπὸ ἐκείνους τοὺς Πατέρες καὶ γι’ αὐτὸ συγκαταβαίνει ἀλόγως καὶ συγχωρεῖ τοὺς ἁμαρτάνοντες. Ποιὸς θὰ ἦταν τόσο αὐθάδης, ὥστε νὰ νομίσῃ ὅτι εἶναι φιλανθρωπότερος ἀπὸ τοὺς Πατέρες; Ἀπὸ ποῦ θὰ ἀρυσθῇ τὴν ἐξουσία, ἀφοῦ ἀθετεῖ αὐτοὺς τοὺς Πατέρες καὶ πράττει παρὰ τοὺς Κανόνες των; Ἐνας τέτοιος βέβαια ἀφ’ ἑαυτοῦ κινεῖται, καὶ ὅ,τι κάνει δὲν θὰ εἶναι σίγουρο καὶ μόνιμο, ἐπειδὴ δὲν πράττει κατὰ τὴ διδασχὴ καὶ παράδοσι τῶν Πατέρων. Λοιπόν, ἅς ἀσφαλισθῇ ὁ καθένας καὶ ἅς προσέχῃ νὰ μὴ ἐνεργῇ παρὰ τοὺς ὅρους καὶ τοὺς Κανόνες τοὺς Πατερικούς. Αὐτοὶ οἱ κανόνες μὲ τὸ νὰ συντεθοῦν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ὑπὸ διαφόρων καὶ θεοφόρων Πατέρων εἶναι τέλειοι καὶ ἱατρικώτατοι καὶ θεραπευτικοὶ κάθε πάθους» (ΣΑπ, 208).

Καὶ ὅπως ἀναφέρει ὁ ἱ. Χρυσόστομος: «“Δὲν ἀρκεῖ γιὰ νὰ γειάνουμε ἀπλῶς νὰ βγάλουμε τὸ βέλος, ἀλλὰ χρειάζεται νὰ βάλουμε καὶ φάρμακο στὸ τραῦμα” (PG 57, 191). Ἡ ἐλευθερία τοῦ Πνευματικοῦ ποτὲ δὲν πρέπει νὰ ἐρμηνευθῇ σὰν αὐθαιρεσία. Καὶ ναὶ μὲν, χωρὶς τὴν τήρησι “κανόνος” συγχωρήθηκε ὁ ληστής στὸ Σταυρὸ καὶ ἡ πόρνη καὶ οἱ Νινευῖτες καὶ ἄλλοι, ἀλλ’ οἱ περιστάσεις αὐτῶν τῶν παραδειγμάτων εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὲς ἀπὸ τὴν ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν, τὴν ὁποία ὁ Κύριος ἐξάρτησε μόνο ἀπὸ τὴ χάρι, ἢ ὁποία χορηγεῖται στὸ Μυστήριον τῆς Ἐξομολογήσεως» (ΚΕα, 57).

Σύμφωνα μὲ τὶς ἀνάγκες

Ἴδου κι ἕνας χαριτωμένος διάλογος μὲ τὸν π. Παῖσιο: «Γέροντα, ἔχω ἕνα παράπονο, γιατί, γιὰ τὸ ἴδιο θέμα, ἄλλο εἶπατε στὸν ἀδελφὸ κι ἄλλο σὲ μένα;

– Βρὲ, εὐλογημένε, στὸν καθένα δίνω τὴ βιταμίνη πού τοῦ λείπει!» (ΓΠ, 256).

Μὲ διάκριση

Ὁ Ἅγ. Ἰωάννης τῆς Κλίμακος ἐπισημαίνει: «Σ’ αὐτοὺς πού βαρύνονται ἀπὸ μεγάλα ἁμαρτήματα καὶ εὐκολα ρέπουν πρὸς τὴν ἀπόγνωσι, ἅς δίδεται τὸ ἐξῆς φάρμακο: ὁ Γέροντας νὰ παρουσιάξῃ

“τὸν ζυγὸν χρηστὸν καὶ τὸ φορτίον ἑλαφρόν” (Μθ 11, 30). Ἐνῶ σ’ ἐκείνους ποὺ ρέπουν πρὸς τὸ ὑπερήφανο καὶ ἐγωϊστικὸ φρόνημα εἶναι κατάλληλο τὸ νὰ τοὺς παρουσιάξῃ “στενὴν καὶ τεθλιμμένην τὴν ὁδὸν” (πρβλ. Μθ 7, 14)» (πρβλ. Κ, 388).

Καὶ τὸ δεύτερο: «Ὁ Γέροντας δὲν πρέπει πάντοτε νὰ ἀποδίδῃ τὸ δίκηο, λόγω τῆς ἀδυναμίας ὠρισμένων ἀδελφῶν. Ἔτυχε νὰ δῶ κάποιο σοφώτατο δικαστὴ νὰ δικάξῃ δύο ἀδελφούς. Καὶ τὸν μὲν ἔνοχο ὡς περισσότερο ἀδύνατο τὸν ἀνεκέρυξε ἁθῶο, τὸν δὲ ἁθῶο ὡς ἀνδρεῖο καὶ καρτερικὸ τὸν κατεδίκασε ὡς ἔνοχο· ὥστε νὰ μὴ αὐξηθῇ μὲ τὴν δικαιοσύνη ἢ διάστασι. Ἰδιαίτερος ὅμως καὶ χωριστὰ εἶπε στὸν καθένα ἐκεῖνα ποὺ ἔπρεπε καὶ μάλιστα στὸν ψυχικὰ ἀσθενῇ» (Κ, 397). Αὐτὸ τὸ τελευταῖο, βέβαια, χρειάζεται πολὺ προσοχή καὶ μπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθῇ κατ’ ἀναλογίαν στὰ χριστιανικὰ ζευγάρια.

Ὁ Μέγας Βασίλειος μᾶς καλεῖ νὰ εἴμαστε διακριτικοί: «Πρέπει νὰ γνωρίζουμε ὅτι καὶ γιὰ ταπεινοφροσύνη καὶ γιὰ ἐξουσία καὶ γιὰ ἔλεγχο καὶ γιὰ παρηγορία καὶ γιὰ φροντίδα καὶ γιὰ παρηγορία καὶ γιὰ καλωσύνη καὶ γιὰ ἀποτομία, καὶ γενικὰ γιὰ κάθε πράγμα ὑπάρχει ὁ κατάλληλος καιρὸς. Ὡστε ἄλλοτε μὲν νὰ δείχνουμε τὰ τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ νὰ μιμούμαστε σὲ ταπεινῶσι τὰ παιδιά, καὶ μάλιστα ὅταν εἶναι καιρὸς τῶν τιμῶν καὶ καθιζόντων μεταξύ μας, καὶ τῆς σωματικῆς ὑπηρεσίας ἢ ἐξυπηρετήσεως, ὅπως δίδαξε ὁ Κύριος· ἄλλοτε δὲ νὰ μεταχειριζώμαστε τὴν ἐξουσία, “τὴν ὁποία μᾶς ἔδωσε ὁ Κύριος γιὰ νὰ οἰκοδομοῦμε καὶ ὄχι γιὰ νὰ γκρεμίζουμε” (Β’ Κορ. 13, 10), ὅταν ἢ ἀνάγκη ἀπαιτῇ τὴν παρηγορία. Καὶ στὸν καιρὸ μὲν τῆς παρηγορίας νὰ ἐπιδεικνύουμε τὴν καλωσύνη, στὸν καιρὸ δὲ τῆς αὐστηρότητος νὰ ἐπιδεικνύουμε τὸ ζῆλο» (ΒΕΠ 53, 276).

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος εὐστοχα εἶπε, ἐπίσης, ὅτι στὸ μὲν γιὰ τὸ σκοπὸς εἶναι τὸ «ἂν ὑπάρχει ὑγεία ἢ καλὴ φυσικὴ σωματικὴ κατάστασι, νὰ τὴ διαφυλάξῃ, ἢ, ἂν ἔχῃ χαθῇ, νὰ τὴν ἐπαναφέρῃ». Στὸ δὲ Πνευματικὸ Πατέρας, «νὰ δώσῃ φτερὰ στὴν ψυχὴ, νὰ τὴν ἀρπάξῃ ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ νὰ τὴ δώσῃ στὸ Θεό, καὶ τὸ κατ’ εἰκόνα, ἂν παραμῆνῃ καθαρὸ, νὰ τὸ διατηρήσῃ, ἂν κινδυνεύῃ, νὰ τὸ χειραγωγήσῃ, ἢ ἂν ἔχῃ ἀχρειωθῇ, νὰ

τὸ καθαρῇ. Ἀκόμη, τὸ νὰ κατοικήσῃ τὸ Χριστὸ στὴς καρδιὰς διὰ τοῦ Πνεύματος, καί, τὸ σπουδαιότερο, νὰ καταστήσῃ κάποιον θεὸ καὶ μέτοχο τῆς ἁνῶ μακαριότητος» (ΒΕΠ 58, 253).

«Εἶναι καλὸ καὶ πολὺ ὠφέλιμο», ἐπισημαίνει ὁ Πέτρος ὁ Χαρτοφύλακας, «τὸ νὰ ἐξομολογῇται κάποιος τὰ ἁμαρτήματα σὲ Πνευματικὸν ἄνδρα, ὄχι ὅμως σ’ αὐτοὺς ποὺ στὰ θέματα αὐτὰ συμπεριφέρονται μὲ ἀπειρία καὶ ἀνοησία. Κι αὐτὸ γιὰ νὰ μὴν καταστήσουν τὸν ἐξομολογηθέντα καταφρονητὴ ἢ τεμπέλη ἢ ἀμελεῖ μὲ τὴν ἄλογη συμπάθεια καὶ οἰκονομία ἢ μὲ τὴν ἄκαιρη καὶ μὴ ἀρμόζουσα παρὰ τὰς τῶν ἐπιτιμιῶν» (Ἀποκρίσεις εἰς κανονικὰ Ἐρωτήματα, Σύνταγμα Ε’, σ. 373, στό: ΚΕα, 155).

Ὁ ἱ. Χρυσόστομος συμβουλεύει τὸν κάθε χριστιανὸ τὰ ἐξῆς, τὰ ὁποῖα, βέβαια, ἀρμόζουν πολὺ περισσότερο στοὺς Πνευματικὸς: «Δὲν πρέπει νὰ ὀνειδίζῃς, οὔτε νὰ προσβάλλῃς, ἀλλὰ νὰ νοθεύῃς· οὔτε νὰ κατηγορῇς, ἀλλὰ νὰ συμβουλεύῃς· οὔτε μὲ ὑπερηφάνεια νὰ ἐπιτίθῃς, ἀλλὰ μὲ φιλοστοργία νὰ διορθῶνῃς. Διότι δὲν παραδίδεις στὴν ἔσχατη τιμωρία ἐκεῖνον (τὸν ἁμαρτωλὸ), ἀλλὰ τὸν ἑαυτὸ σου, μὴ φροντίζοντας γι’ αὐτὸν» (PG 57, 309). Καὶ πῶς κάτω: «Διόρθωσε μὲν, ἀλλὰ ὄχι ὡς πολέμιος, οὔτε ὡς ἐχθρὸς, ἀπαιτώντας καταδίκη, ἀλλὰ ὡς γιατρός, ποὺ παρασκευάζει φάρμακα» (στό ἴδιο).

Ὁ ἴδιος, μάλιστα, ἐπισημαίνει τὸν κίνδυνον ἀπὸ τὴν ἄκαιρη χρῆσι κανόνων: «Δὲν πρέπει ἀπλὰ κατὰ τὸ μέτρο τῶν ἁμαρτιῶν νὰ ἐπιφέρῃς καὶ τὰ ἐπιτίμια, ἀλλὰ νὰ στοχάζεσαι καὶ τὴν προαίρεσι αὐτῶν ποὺ ἁμαρτάνουν, μήπως θέλοντας νὰ ῥάψῃς τὸ σχισμένον, τὸ σχίσῃς χειρότερα, καὶ φροντίζοντας νὰ ἀνορθώσῃς τὸ πεσμένον, κάνῃς μεγαλύτερη τὴν πτῶσι. Διότι οἱ ἀσθενεῖς... ἐπιστρεφόμενοι ἤρεμα μὲν καὶ σιγὰ σιγὰ ἀπ’ αὐτὰ στὰ ὁποῖα ἁμαρτάνουν, θὰ μποροῦσαν, ἂν ὄχι τελείως, ἀλλὰ ἔστω καὶ μερικῶς νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπ’ τὰ κακὰ τὰ ὁποῖα τοὺς καταδυναστεύουν. Ἐὰν ὅμως μὲ μᾶς τοὺς δώσῃ κάποιος τὴν παιδεία (ὅλα τὰ ἀρμόζοντα ἐπιτίμια), θὰ τοὺς στερήσῃ καὶ ἀπὸ τὴν πῶς μικρὴ διόρθωσι» (PG 48, 635).

Καὶ πῶς κάτω: «Ὁ ποιμένας χρειάζεται νὰ ἔχῃ πολλὴ σύνεσι καὶ χιλιάδες μάτια, γιὰ νὰ βλέπῃ

ἀπὸ παντοῦ τὴν ἔξι τῆς ψυχῆς. Διότι καθὼς πολλοί, μὴ μπορώντας νὰ ὑπομείνουν πικρὰ φάρμακα (τὸν αὐστηρὸ Κανόνα), παθαίνουν ἀναισθησία καὶ πέφτουν σὲ ἀπόγνωσι τῆς σωτηρίας τους, ἔτσι ὑπάρχουν καὶ μερικοί, οἱ ὅποιοι, μὲ τὸ νὰ μὴ λάβουν Κανόνα ἴσο μὲ τὶς ἁμαρτίες τους, ἀμελοῦν, καὶ χειρότεροι γίνοντα καὶ καταλήγουν στὸ νὰ ἁμαρτάνουν περισσότερο» (PG 48, 635).

Ὁ Ὅσιος Ἐφραίμ ὁ Σύρος κηρύττει καὶ αὐτὸς τὴ βασιλικὴ ὁδὸ: «Δὲν κηρύττω (ὅτι ὑπάρχει) μετάνοια, γιὰ νὰ μὴ δείξης καταφρόνησι· ὅμως δὲν τὴν ἀπορρίπτω, γιὰ νὰ μὴν ἀπελπισθῇς» (ΕΣε 104).

Ὁ Πνευματικός, λοιπόν, θὰ πρέπει νὰ μὴν καταφεύγῃ στὰ ἄκρα, διότι «μὲ τὰ ἄκρα δὲν λύνονται τὰ θέματα. Βλέπαμε παλαιά», μᾶς θυμίζει ὁ π. Παΐσιος, «ὁ μπακάλης ἔβαζε λίγο λίγο μὲ τὴ σέσουλα στὴ ζυγαριά, καὶ ἔτσι ἔβρισκε τὴν ἀκρίβεια καὶ ἰσορροποῦσε καὶ ἡ ζυγαριά. Δηλαδή δὲν ἔβαζε ἀπότομα πολὺ οὔτε ἀφαιροῦσε ἀπότομα πολὺ» (ΠΑγ, 322).

Ὁχι ἐξαναγκασμός

Ὁ ἐξαναγκασμός, ἐπίσης, στὴν πνευματικὴ ζωὴ, συνεχίζει ὁ ἴδιος, ἔχει πάντοτε ἀρνητικὰ ἀποτελέσματα: «Μὲ τὸ ζόρι δὲν γίνεται. Πρέπει νὰ διψᾷ ὁ ἄλλος, γιὰ νὰ τοῦ δώσης νὰ πιῇ νερό. Δῶσε σὲ ἕναν πὺν δὲν ἔχει ὄρεξι νὰ φάῃ μὲ τὸ ζόρι· θὰ τὸ κάνῃ ἐμετό. Ὅταν ὁ ἄλλος δὲν θέλῃ, δὲν μπορῶ νὰ τοῦ στερήσω τὴν ἐλευθερία, τὸ αὐτεξούσιο» (ΠΑ, 40).

Ἐξατομικευμένη ποιμαντικὴ

Καὶ μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ του παραδείγματα, συνιστᾷ τὴν ἐξατομικευμένη ποιμαντικὴ ἀντιμετώπισι: «Εἶναι καὶ μερικοὶ πὺν συμπεριφέρονται μὲ τὸν ἴδιο τρόπο πρὸς ὅλους. Δὲν μποροῦμε ὅμως σὲ μιὰ δακτυλὴθρα νὰ βάλουμε ὅσο βάζουμε σὲ ἕνα βαρέλι· ἢ νὰ φορτώσουμε ἕνα βόδι ὅσο ἕνα ἄλογο. Τὸ βόδι εἶναι γιὰ νὰ τραβάῃ τὸ ἄλέτρι· δὲν γίνεται νὰ τοῦ βάλουμε σαμάρι καὶ νὰ τὸ φορτώσουμε. Τὸ ἄλογο πάλι κακῶς τὸ βάζουμε στὸ ἄλέτρι γιὰτὶ εἶναι γιὰ νὰ σηκώνῃ βάρος. Πὰ ἄλλῃ δουλειὰ εἶναι τὸ ἕνα, γιὰ ἄλλῃ τὸ ἄλλο. Νὰ μὴ θέλουμε νὰ βάλουμε ὅλο τὸν κόσμον στὸ δικό μας καλούπι. Ὁ καθένας ἔχει τὸ δικό του. Νὰ παρα-

βλέπουμε καὶ μερικά, ὅταν δὲν βλάπτουν. Ἐὰν μποροῦσαν νὰ μποῦν σὲ τάξι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ, δὲν θὰ γινόνταν ἀταξίες καὶ θὰ ἦταν καὶ ἐδῶ Παράδεισος. Νὰ μὴν ἔχουμε λοιπὸν ἀπαιτήσεις παράλογες ἀπὸ τοὺς ἄλλους» (ΠΑ, 76).

Χριστιανικὸ πετροβόλημα!

Καὶ ἕνα, ἀκόμα, παράδειγμα ἀπὸ τὸν ἴδιο, πρὸς ἀποφυγὴν βεβαίως: «Γνώρισα ἕνα συγγραφέα πὺν εἶχε εὐλάβεια ἀπλή, ἀλλὰ μιλοῦσε στοὺς κοσμικοὺς σὲ μιὰ γλώσσα ὡμή, πὺν προχωροῦσε ὅμως σὲ βάθος, καὶ τοὺς τράνταζε. Μιὰ φορὰ μοῦ λέει: “Σὲ μιὰ συγκέντρωσι εἶπα αὐτὸ καὶ αὐτὸ σὲ μιὰ κυρία”. Ἀλλὰ μὲ τὸν τρόπο πὺν τῆς τὸ εἶπε, τὴν εἶχε σακατέψει. Τὴν πρόσβαλε μπροστὰ σὲ ὅλους. Κοίταξε, τοῦ λέω, ἐσὺ πετᾷς στοὺς ἄλλους χρυσὰ στεφάνια μὲ διαμαντόπετρες, ἔτσι ὅμως πὺν τὰ πετᾷς, σακατεύεις κεφάλια, ὅχι μόνον εὐαίσθητα ἀλλὰ καὶ γερά. Ἄς μὴν πετροβολᾷμε τοὺς ἀνθρώπους... χριστιανικά» (ΠΑ, 78).

Προοδευτικὴ θεραπεία

Ὁ Μητροπ. Κῶ Ἐμμανουὴλ Καρπαθίου τονίζει: «Ἡ θεραπεία πρέπει νὰ προχωρᾷ προοδευτικά, καὶ νὰ μὴν ζητᾷ ὁ Πνευματικός νὰ ἐπιτύχῃ ὅ,τι πρέπει, ὀλοκληρωτικὰ καὶ ἀμέσως, σὰν σύνολο. Μικρὲς προοδευτικὲς τμηματικὲς νίκες, θὰ δίνουν θάρρος στὸν γαγγραινοπαθῆ ἁμαρτωλὸ νὰ προχωρᾷ εὐχαρίστως καὶ ἀποτελεσματικὰ στὸ δρόμο τῆς θεραπείας καὶ ἀναρρώσεως» (ΚΕβ1, 241).

Σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ

Καὶ ὁ Κυθήρων Μελέτιος ἐπισημαίνει: «Τὴν κρίσι τὴν ἀφήνει ὁ Κύριος στὸν Πνευματικό. Ὁ ὁδηγὸς τοὺς εἶναι συνείδησι. Ἡ γνώσι τῆς ἀγίας Γραφῆς, ἡ βαθεῖα κατανόησι τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου, οἱ Ἱεροὶ Κανόνες τῶν ἁγ. Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ πράξι τῆς συνιστοῦν τὴν πηγὴ τοῦ φωτισμοῦ τῆς συνειδήσεώς του γιὰ μιὰ ὀρθὴ κρίσι, ἡ ὁποία ἀποβλέπει στὴ χρῆσι τῶν προσφορωτέρων μέσων γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς τοῦ ἐξομολογουμένου. Ὁ νόμος, κατὰ τὸν ὁποῖο ὁ Πνευματικός θὰ ἐκφέρῃ τὴν κρίσι του, εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτὸ ὀφείλει νὰ συνέχῃ τὸ

λογισθῇ σ' αὐτὸν ἢ μετάνοια ὡς ἁμαρτία» (Περὶ Μετανοίας, II, 5, στό: ΚΕα, 282). Καὶ ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «Ἐάν τὸ νὰ ὁμολογήσῃς τὰ ἁμαρτήματα ἔχει τόση παρηγοριά, πολὺ περισσότερὴ ἔχει τὸ νὰ τὰ ἀποπλύνῃς διὰ τῶν ἔργων» (PG 47, 301· στό ἴδιο).

Γιὰ τὴ συνέχεια

Πὰ τὴ μετέπειτα πορεία, τώρα, τοῦ ἐξομολογούμενου:

Θὰ τοῦ τονίσῃ ὁ ἐξομολόγος ὅτι θὰ πρέπῃ νὰ ἔχῃ κάποιο μόνιμο Πνευματικὸ, ὅποιον ἐκεῖνος ἐπιλέξῃ. Ὁ π. Παΐσιος ἐπισημαίνει: «Δὲν εἶναι καλὸ νὰ ἀλλάξῃ κανεὶς Πνευματικούς. Πὰ σκεφτῇτε μὴ οἰκοδομῇ στὴν ὁποία ἀλλάζουν συνέχεια οἱ μηχανικοὶ καὶ οἱ οἰκοδόμοι. Δὲν πρόκειται νὰ γίνῃ σωστή. Ὁ Πνευματικὸς πρέπει νὰ εἶναι ἐλεύθερος καὶ νὰ ἐνεργῇ ἀνάλογα. Νὰ μὴ ἀκολουθῇ μὴ γραμμὴ πού τοῦ βάζουν ἄλλοι» (Η, 85).

Καὶ ἄλλοῦ τονίζει ὁ ἴδιος ὅτι ὁ Πνευματικὸς πρέπει νὰ ἐπιζητῇ τακτικὴ ἐπαφὴ μὲ τὸν ἐξομολογούμενο, διότι μόνον ἔτσι μπορεῖ νὰ γνωρίζῃ τὴν κατάστασί του πρὸς βοήθειαν: «Ὁ Πνευματικὸς εἶναι σὰν τὸ γιατρό: πρέπει νὰ ξέρῃ ἀνὰ πᾶσα στιγμή τὴν κατάστασι τοῦ ἀσθενῆ, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ δίνῃ κάθε φορὰ τὸ ἀνάλογο φάρμακο. Ἐγὼ μπορῶ νὰ σοῦ δώσω τώρα ἓνα φάρμακο, ἂν ὅμως μετὰ ἀπὸ δυὸ τρεῖς μέρες ἀλλάξῃ ἡ κατάστασί σου καὶ σοῦ συμβῇ κάτι ἄλλο (πνευματικῆς φύσεως), τότε τὸ προηγούμενο φάρμακο, πού σοῦ εἶχα δώσει, θὰ σοῦ εἶναι ἄχρηστο. Μία φορὰ εἶχα πονοκέφαλο ἀπὸ κρυολόγημα καὶ ἔβαλα ἓνα ἔμπλαστρο καὶ μοῦ πέρασε. Τὸ εἶδε ἓνας κι ἔβαλε κι αὐτὸς ἔμπλαστρο, ὅταν τοῦ πόνεσε κάποτε τὸ κεφάλι· ὁ πονοκέφαλος ὅμως χειροτέρευσε, γιατί ὁ πόνος δὲν προερχόταν ἀπὸ κρύωμα, ἀλλὰ ἀπὸ πυρετό. Καταλάβατε τώρα γιατί ὁ Πνευματικὸς πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὴν κατάστασι;» (ΣΕκ, 211).

Ὁ Πνευματικὸς, ἀκόμη, δὲν πρέπει νὰ καταλαμβάνεται ἀπὸ ἀπογοήτευσι, ὅταν δὲν βλέπει πρόοδο καὶ ὑπακοὴ στὸν ἐξομολογούμενο. Καὶ πάλι μᾶς παρηγορεῖ ὁ ἱ. Χρυσόστομος: «Αὐτὸς πού ἄκουσε σήμερα καὶ τὰ ἀπέκρουσε, αὔριο ἴσως τ' ἀκούσῃ καὶ τ' ἀποδεχθῇ... Καὶ ὁ ψαράς, ἀφοῦ πολλὰς φορὰς ἀνασύρῃ κενὸ τὸ δίκτυ μετὰ

ἀπ' ὅλη τὴν ἡμέρα, ἀρκετὰ συχνὰ τὸ βράδυ σκοπεύοντας ν' ἀναχωρήσῃ, ἀπέρχεται ἀφοῦ ψάρευε τὸ ψάρι πού τοῦ διέφευγε ὅλη τὴ μέρα. Ἐάν πρόκειται, γὰρ τὶς ἀποτυχίες πού συμβαίνουν πάντα, νὰ μὴν κάνουμε τίποτε, καὶ νὰ ἀπέχουμε ἀπ' ὅλες τὶς ὑποθέσεις, ὅλη μας ἡ ζωὴ θὰ χαθῇ» (PG 48, 965).

Ἡ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ Πνευματικοῦ

Ὁ σπουδαιότερος πάντως ὅρος ἀσκήσεως τοῦ πνευματικοῦ ἔργου εἶναι τὸ νὰ ζῇ ὁ Πνευματικὸς τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴ καὶ νὰ καταφεύγῃ σὲ τακτικότητα ἐξομολόγησι τῶν δικῶν του ἁμαρτημάτων. Ὁ Ἁγ. Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης τονίζει χαρακτηριστικά: «Ὁ θεῖος Ἰάκωβος ὅταν εἶπε “Ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα” (5, 16) δὲν ξεχώρισε τοὺς ἱερωμένους ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς, ἀλλὰ ἀπλῶς καὶ ἀπροσδιορίστως εἶπε νὰ ἐξομολογοῦνται καὶ ἱερωμένοι καὶ λαϊκοί· διότι καὶ οἱ γιατροὶ ὅταν ἀσθενήσουν, χρειάζονται ἄλλους γιατροὺς, καὶ οἱ Προφῆτες ἄλλους Προφῆτες, ὅταν ἁμαρτήσουν, κατὰ τὸ θεῖο Χρυσόστομο, ὁ ὁποῖος λέει: “Τότε ἀπῆλθε πρὸς τὸν Δαυὶδ ὁ Νάθαν· ὁ Προφῆτης σὲ Προφῆτη πηγαίνει πῶς, ὅμως, δὲν αὐτοθεραπεύεται, ἂν καὶ Προφῆτης, ὁ Δαυὶδ; Ἀλλὰ, ὅπως ἀκριβῶς οἱ γιατροί, ὅταν εἶναι ἄρρωστοι, χρειάζονται ἄλλους γιατροὺς –ἀφοῦ ἡ ἀρρώστια λυμνιέται τὴν τέχνη–, ἔτσι κι ἐδῶ” (Ἐρμ. εἰς τὸν ν' Ψαλ.)» (Ε, 205 ὑπ.).

Καὶ ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Κῶ Ἐμμανουὴλ Καρπαθίου λέει ἐπιγραμματικά: «Ὁ Πνευματικὸς Πατέρας πρέπει νὰ εἶναι καὶ “πνευματικὸς ἄνθρωπος”, δηλαδή νὰ εἶναι φανερό ὅτι ἐμπορεῖται ἀπὸ τὴ χάρι τοῦ Παναγίου Πνεύματος» (ΚΕα, 143).

Ὁ Ἁγ. Συμεὼν, τέλος, ὁ νέος Θεολόγος τονίζει: «Καθὼς ὁ σαρκικὸς πατέρας κάνει καὶ τὰ παιδιά του σαρκικά, ἔτσι καὶ ὁ πνευματικὸς πατέρας, ἐκείνους πού θέλουν νὰ γίνουν τέκνα του, τοὺς κάνει τέκνα πνευματικά. Ἐκεῖνος, ὅμως, πού ἀκόμη δὲν γεννήθηκε, ἢ γεννήθηκε, μὰ εἶναι ἀκόμη νήπιο, δηλ. ἀτελής, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ πατέρας ἄλλων; Ὁχι δὲν εἶναι δυνατόν. Καὶ ἐκεῖνος πού δὲν ἔγινε υἱὸς φωτὸς μὲ συναίσθησι καὶ γνώσι καὶ δοκιμὴ καὶ θεωρία πνευματικὴ, πῶς εἶναι δυ-

νατὸν ποτὲ νὰ γνωρίσῃ, ἢ νὰ δῇ τὸν Πατέρα τῶν φώτων; Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ καθοδηγήσῃ καὶ ἄλλους στὸ φῶς, ἢ νὰ τοὺς διδάξῃ, ὅτι ὑπάρχει φῶς, τὸ ὁποῖο ἦλθε στὸν κόσμος, γιὰ νὰ φωτίσῃ ἐκείνους πού κάθονται μέσα στὸ σκοτάδι; Αὐτὸς εἶναι τυφλὸς καὶ δὲν βλέπει, καὶ πῶς μπορεῖ νὰ δείξῃ σ' ἄλλους τὸ δρόμο; Ἐπειδὴ ἐκεῖνος πὺν δὲν βλέπει τὸ φῶς, εἶναι φανερὸ ὅτι περιπατεῖ στὸ σκοτάδι, καὶ κάθε ὥρα σκοντάφτει καὶ χρειάζεται ὁδηγὸ· καὶ πῶς εἶναι δυνατόν αὐτὸς νὰ ὁδηγῇ ἄλλους; Ἄν ὅμως τοὺς ὁδηγῇ, εἶναι σίγουρο ὅτι θὰ γίνῃ σ' αὐτοὺς αἴτιος ἀπωλείας· διότι λέει ὁ Κύριος: “τυφλὸς τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφοτέρω εἰς βόθυνον ἀγνωσίας ἢ ἀπωλείας ἐμπεσοῦνται” (πρβλ. Μθ 15, 14)» (ΣΕ, 495).

Καὶ ἄλλοι: «Πρέπει νὰ φωτισθῇς πρῶτα ἀπὸ τὸ ἀληθινὸ φῶς, καὶ μετὰ νὰ φέρῃς καὶ ἄλλους σ' αὐτὸ τὸ φῶς. Πρέπει νὰ ἐλευθερωθῇς πρῶτα ἐσὺ, καὶ ἔτσι νὰ ἐπιχειρήσῃς νὰ ἐλευθερώσῃς ἄλλους· διότι εἶναι τελείως ἀνόητος καὶ μωρὸς ἐκεῖνος πὺν εἶναι δοῦλος, καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς συνδούλους του, ἀρπάζοντας τὴν ἐξουσία τοῦ κυρίου του» (στὸ ἴδιο, 499).

«Τὸ τέλος τῆς παραγγελίας», λοιπόν, «ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας» (Α' Τιμ. 1, 5), «ἵνα λάβωμεν τὸν μισθὸν τῶν πιστῶν καὶ φρονίμων οἰκονόμων ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ φοβερᾷ τῆς ἀνταποδώσεως τοῦ Κυρίου τῆς δικαίας» (Εὐχὴ Λειτουργίας τοῦ Μ. Βασιλείου).

Μακάρι ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἀξιώσῃ ὅλους.

Συντμήσεις

ΑΓ: Ἕνας ἅγιος Γέροντας, ἐκδ. Ἱ. Μ. Ὁσ. Δαβίδ, Ροβιὲς Εὐβοίας 1993.

ΒΕΠ: Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Γ: Ἀνδρέου Μοναχοῦ, Γερροντικὸ τοῦ Ἀγίου Ὁρους, τόμ. α', Θεσ/νίκη 1989.

ΓΠ: Χριστοδούλου Ἀγιορείτου, Ὁ Γέρον Παῖσιος, Ἅγιον Ὄρος 1994.

ΓΣ: Τὸ Γερροντικὸν τοῦ Σινᾶ, ἐκδ. Ἱ. Μονῆς Σινᾶ, Θεσ/νίκη 1988.

Ε: Ἀγίου Νικοδήμου, Ἐξομολογητάριον, ἐκδ. Σαλιβέρου, Ἀθήνα χ.χ.

ΕΠ: Ἀγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, Ἐπί-

σκεψις Πνευματικοῦ πρὸς Ἀσθενῆ, ἐκδ. Ὑπακοή, Ἀθήνα χ.χ.

ΕΣβ: Ἐφραίμ τοῦ Σύρου, Ἔργα, β', Περιβόλι τῆς Παναγίας, Θεσ/νίκη 1989.

ΕΣε: Ἐφραίμ τοῦ Σύρου, Ἔργα, ε', Περιβόλι τῆς Παναγίας, Θεσ/νίκη 1994.

Η: Διον. Τάτση, Ἀθωνικὸν Ἡμερολόγιον, ἐκδ. Ὁρθ. Τύπου, Ἀθήναι 1988.

ΙΣ: Μον. Μωϋσέως, Ἱερώνυμος Σιμωνοπετρίτης, ἐκδ. Λυδία, Θεσ/νίκη 1988.

Κ: Κλῆμαξ, Ἐκδ. Ἱ. Μονῆς Παρακλήτου, Ὁρωπὸς 1978.

ΚΕα: Μητροπ. Κῶ Ἐμμ. Καρπαθίου, Ἐξομολογητικὴ, τόμ. α', ἐκδ. Πουρναρά, Θεσ/νίκη 1993.

ΚΕβ1: Μητροπ. Κῶ Ἐμμ. Καρπαθίου, Ἐξομολογητικὴ, τόμ. β1, Ἀθήνα 1962-63.

Ο: Δαμασκηνὸς Γρηγοριάτου, Ὁδοιπορικὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας, ἐκδ. Ἄθως, Πειραιᾶς.

ΟΠ: Γαβριήλ Διονυσιάτου, Ὁδηγὸς Πνευματικοῦ καὶ ἐξομολογουμένου, ἐκδ. Ὁρθοδόξου Τύπου, Ἀθήνα 1979.

ΠΑ: Παΐσιου Ἀγιορείτου, Πνευματικὴ Ἀφύπνιση, ἐκδ. Ἱ. Ἡ. Εὐαγγ. Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, Σουρωτὴ 1999.

ΠΑγ: Παΐσιου Ἀγιορείτου, Μὲ πόνον καὶ ἀγάπη γιὰ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπο, ἐκδ. Ἱ. Ἡουχ. Εὐαγγ. Ἰωάννης, Σουρωτὴ 1998.

ΠΛ: Κλεόπα Ἡλῖε, Πνευματικοὶ Λόγοι, Ὁρθόδοξος Κυψέλη, Θεσ/νίκη 1988.

ΠΣ: Συμεὼν Κραγιπούλου, ...Πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν, ἐκδ. Τὸ Γενέσιον τῆς Θεοτόκου, Πανόραμα Θεσ/νίκης, 1998.

ΠΤ: Ἐπιφανίου Θεοδοροπούλου, Περίοδος Τριωδίου, ἐκδ. Κεχαριτωμένης, Τροιζήν.

ΡΓ: Migne, Patrologia Graeca.

Σ: Κυθήρων Μελετίου, Σύστημα Ἱερᾶς Ἐξομολογητικῆς, ἐκδ. Πηγὴ Ὁρθ. Βιβλίου, Ἀθήναι χ.χ.

ΣΑ: Στάρετς Ἀντώνιος, ἐκδ. Ἱ. Μητρ. Νικοπόλεως, Πρέβεζα 1989.

ΣΑπ: Ἀγ. Συμεὼν Ἀρχιεπ. Θεσ/νίκης, Τὰ Ἄπαντα, ἐκδ. Ρηγοπούλου, Θεσ/νίκη χ.χ.

ΣΕ: Ἀγ. Συμεὼν τοῦ Ν. Θεολόγου, Τὰ Εὗρισκόμενα, ἐκδ. Ρηγοπούλου, Θεσ/νίκη 1977.

ΣΕκ: Χριστοδούλου Ἀγιορείτου, Σκεῦος Ἐκλογῆς, Ἅγιον Ὄρος 1996.

